1842

LEEUWARDER COURANT.

DINGSDAG den 12 JULIJ.

PROVINCIE VRIESLAND.

AANBESTEDING.

Op Vrijdag den 22 Julij 1842, des voormiddags te tien uren, zal aan het Gouvernements Lokaal te *Leeuwarden*, onder nadere goedkeuring, bij inschrijving en opbod, worden aanbesteed:

Het doen van eenige herstellingen en vernieuwingen van Timmer en Metselwerken aan het *Huis* van *Opsluiting* en *Tuchtiging* te *Leeuwarden*, met het onderhoud van dien, tot den laatsten April 1843.

Het Bestek daarvan zal *tien* dagen vóór de aanbesteding ter lezing liggen in opgemeld Gouvernements-Lokaal en verder op de gewone Leesplaatsen binnen *Leeuwarden*, terwijl op den *derden* dag vóór de besteding de noodige aanwijzingen door den Opzigter *T. Romein*, aan de gegadigden zullen worden gegeven, en inmiddels nadere inlichtingen zijn te bekomen bij de Heeren Hoofd-Ingenieur en Rijks-Ingenieur van den Waterstaat *M. Beijerink* te *Leeuwarden*.

Leeuwarden, den 11 Julij 1842. *De Staatsraad, Gouverneur van Vriesland,* VAN SIJTZAMA.

De middelprijzen van de *in-* en *uitlandsche Tarwe* en *Rogge*, waarnaar de zetting van den prijs van het *Tarwe-* en *Roggebrood* moet worden geregeld, zijn op de markt van Vrijdag den 8 Julij 1842, te *Leeuwarden*, geweest als volgt:

Van de *Tarwe* per mudde . . . . *f* 10,75.
Van de *Rogge* per last . . . . - 207,00.

Leeuwarden, den 9 Julij 1842. *De Staatsraad, Gouverneur van Vriesland,* VAN SIJTZAMA.

DUITSCHLAND.

HAMBURG, *den 2 Julij.* Eindelijk is men tot eene voor onze stad zeer gewigtige beslissing gekomen, en is daardoor het verschil tusschen raad en burgerij opgeheven. In de heden gehouden vergadering is namelijk de voorslag van den senaat opzigtelijk de middelen tot dekking van den interest en de amortisatie der voor de schadevergoeding te sluiten geldleening, door de burgerij aangenomen. Dien ten gevolge zullen de grondeigenaars, tot dat de leenings-gelden geheel zijn terug. betaald, dat is gedurende 40 tot 50 jaren, jaarlijksch moeten voldoen 4 per mill. van de verzekeringssom der onroerende goederen, nog 1 per mille meer van de staatsgebouwen, 1½ verhooging van grondbelasting der verwaarborgde gronden binnen de stad, en 4½ van gronden buiten dezelve.

ENGELAND.

LONDEN, *den 6 Julij.* Omtrent den nieuwen, dus genaamden aanslag tegen het leven der Koningin is weinig naders van eenig belang bekend. Uit de verhooren der getuigen is gebleken, dat de gevangene *John William Bean* het pistool omstreeks 10 dagen geleden gekocht, en vervolgens hetzelve aan een zwaardveger ter hand gesteld heeft, om het schoon te maken. Hij heeft bij deze gelegenheden zoodanige onbedrevenheid in het behandelen van een schietgeweer betoond, dat de verkooper en de zwaardveger van meening waren, dat hij het wapentuig, hetwelk genoegzaam in onbruikbaren staat was, slechts wilde bezigen om er mede te spelen. Omtrent de wijze, waarop het pistool geladen was, loopen tot dus ver de berigten uit een. In sommige opgaven wordt namelijk geene melding gemaakt van het vinden van stukken van eene gebrokene tabaks-pijp in den loop. De lading, waaruit dezelve dan ook bestaan hebbe, en zelfs het kruid op de pan, is niet losgebrand. Op het oogenblik, dat de dader het pistool op het rijtuig van H. M. rigtte en den haan deed neerslaan, bevond hij zich op een afstand van omstreeks 3 ellen van het rijtuig, en was dit laatste, hetwelk zeer snel voortging, hem reeds nagenoeg voorbijgereden. Wat den boosaardigen jongeling, die slechts 18 jaren telt, eigenlijk tot zijne euveldaad heeft bewogen, en wat zijn doel is geweest, is tot dus ver onbekend. Naar men verzekert weigert hij volstandig daaromtrent inlichting te geven.

Het nieuwe tarief is nu in het Hoogerhuis ten tweedenmale gelezen, en daartoe met negen en vijftig tegen slechts vier stemmen besloten, zoodat de motie van lord *Stanhope*, om die lezing onbepaald uit te stellen, op grond dat het onderwerp voor de binnenlandsche landbouwers en voor de schatkist nadeelig was, uithoofde der verminderde inkomende regten op binnenlandsch vee, geringen bijval heeft gevonden.

BELGIE.

BRUSSEL, *den 7 Julij.* In uitvoering van het, jl. Zondag door de vergadering van kooplieden op het stadshuis te Gent, genomen besluit, zijn de handelaren in lijnwaden en linnengarens, behoorende tot de beide Vlaanderen, en tot welke zich die van Braband en Henegouwen hebben gevoegd, heden middag in het *Hôtel de l'Univers* bijeengekomen.

Met eenparige stemmen is in die vergadering vastgesteld, dat de leden zich en corps tot de ministers (respectivelijk) van binnenlandsche zaken, financien en buitenlandsche zaken zouden vervoegen, ten einde hun den kwijnenden toestand bloot te leggen, waarin de lijnwaden-industrie geraakt is door het tarief, hetwelk het Fransche gouvernement dezer dagen op lijnwaden en linnengarens heeft vastgesteld, en ook de noodzakelijkheid om deze industrie-producten onverwijld aan de werking van dit tarief te onttrekken, tevens aan het verlichte oordeel en aan de vaderlandsliefde van het ministerie overlatende daartoe zoodanige maatregelen te treffen, als hetzelve zal oorbaar achten. Buitendien heeft onder de bedenkelijke omstandigheden, in welke zich de lijnwaden-industie bevond, de vereeniging den wensch uitgedrukt, dat het gouvernement onmiddellijk de kamers moge bijeenroepen, aan welker zorgende behartiging zij de toekomst dezer industrie aanvertrouwen, welke ook in Spanje een' voordeeligen vertierweg zoude kunnen vinden, indien gevolg gegeven wierd aan de onderhandelingen, welke het ministerie zegt met dat land te hebben geopend.

De industriële-vereeniging heeft zich ten half vier ure bij den minister van binnenlandsche zaken vervoegd, die haar met de met de meeste hartelijkheid en voorkomendheid heeft ontvangen. De heer *Nothomb* heeft hunne klagten aangehoord, en geantwoord, dat zijne zorgen er op gerigt zouden zijn, om de wel gegronde reclamatien des handels en der nijverheid te doen regt wedervaren. De minister heeft een uitstel van *acht* dagen gevraagd, om nog breedere ophelderingen te geven. Hij heeft er bijgevoegd, dat indien binnen dat tijdsbestek, het kabinet niet een voldoend en stellig antwoord zou ontvangen hebben, op de voorstelling die aan het Fransche gouvernement zoude gerigt worden, een tolregtelijke maatregel zoude geprovoceerd worden, welke binnen het kortst mogelijk tijdsbestek aan de goedkeuring der wetgevende magt zoude worden onderworpen.

NEDERLANDEN.

'sGRAVENHAGE, *den 6 Julij.* In de zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van heden, heeft de centrale afdeeling verslag gedaan: 1°. op het ontwerp van wet, betrekkelijk de zaken der Maatschappij van Weldadigheid; en 2°. op het voorstel, door de Tweede Kamer gedaan, tot bekrachtiging van de tusschen het departement van Koloniën en de Nederlandsche Handelmaatschappij geslotene contracten. De beraadslagingen over deze voorstellen zijn bepaald op morgen, des namiddags ten 2 ure.

Van den 8sten. Bij besluit van den 2 dezer, heeft Z. M. den heer *A. L. C. Fabricius van Heukelum*, te Amsterdam, verheven in den Nederlandschen adelstand.

Bij besluit van den 4 dezer, heeft Z. M. bepaald, dat in elke der steden Utrecht en Amersfoort zal worden opgerigt eene Kamer van koophandel en fabrijken, waarvan de eerste zal bestaan uit twaalf, en de tweede uit zes leden.

Z. M. heeft tot ridders der orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd, de luitenants ter zee van de eerste klasse *J. F. A. Coertsen*, en *A. A. Bolken*.

In de zitting van de Eerste Kamer der Staten-Generaal van heden, zijn *aangenomen:* 1°. het ontwerp van wet nopens den inkoop en de aflossing van schuld gedurende het loopende jaar, en 2°. dat tot af- en overschrijving van geldsommen op de staatsbegrootingen over 1841, 1842 en 1843.

Voorts is door de centrale afdeeling verslag gedaan: 1°. op het ontwerp van wet tot wijziging en aanvulling der wet van 30 Mei 1840, houdende eene belasting op de runderen, enz.; en 2°. op dat betrekkelijk het notaris-ambt. — Morgen zullen de beraadslagingen over deze ontwerpen worden gehouden.

AMSTERDAM, *den 9 Julij.* Gedurende deze week had men alhier het genoegen, onderscheidene malen aan de Nieuwe Stads Herberg, te zien aankomen en vertrekken, de IJzeren Stoomboot *Willem II*, varende geregeld des Maandags, Donderdags en Zaturdags, tusschen deze stad en de Lemmer; men verneemt, dat de overtogt telkens in den korten tijd van vijf uren plaats heeft gehad, hetwelk een bewijs is, dat de snelle gang, ook beantwoordt aan de uiterlijke en inwendige fraaije inrigting dier boot; de korte en gemakkelijke zee, gevoegd bij de welingerigtte middelen van vervoer, van af de Lemmer over Sneek naar Leeuwarden, doet het beste gevolg van deze nieuwe onderneming verwachten.

ELAHUIZEN, *den 1 Julij.* Heden avond omstreeks 5 uur is in de Meer en Fljuessen, gezonken, het schuiteschip bevaren wordende door *Jacob Gerbens Hettinga*, schipper gedomicilieerd te Makkum, geladen komende van Koudum, bestemd naar Woudsend, aan boord hebbende deszelfs vrouw en drie kinderen.

Niettegenstaande de plaats hebbende storm, is het den edele menschenvrienden *Foeke IJnnes van der Wal*, koopman te Nijega, en *Melle Ages de Koe*, landbouwer te Elahuizen, hoezeer vaders van talrijke huisgezinnen, met buitengewone inspanning van krachten en gevaar van eigen leven, uithoofde slechts een klein bootje tot redding aanwezig was, gelukt, de ongelukkigen behouden aan wal te brengen, en van het noodige te voorzien.

Ofschoon men aanvankelijk meende te moeten veronderstellen, dat het jongste der aan boord zijnde kinderen van ½ jaar oud, reeds ten gevolge de uitgestane ramp bezweken ware, is men er echter in geslaagd hetzelve in goeden welstand aan de ongelukkige, hoewel verblijdde ouders terug te geven.

De namen dezer menschenvrienden en hunne edele daad, verdienen eene eervolle vermelding.

LEEUWARDEN, *den 11 Julij.* Op Woensdag aanstaande, zullen de Staten dezer Provincie, twee leden voor de Staten-Generaal, Tweede Kamer, verkiezen; en zulks voor het aftredend lid de heer *F. Binkes*, en Baron *van Welderen Rengers*, dewelke dezer dagen op deszelfs verlangen een eervol ontslag uit die betrekking heeft bekomen.

Den 6den hebben de Staten van Groningen den heer mr. *C. Star Busman* als Lid der Kamer herkozen, met 36 tegen 20 stemmen.

Dienzelfden dag hebben de Staten van Limburg den heer baron *Michiels van Verduynen*, met bijna eenparige stemmen, op nieuw als Lid der Kamer benoemd.

Door de Provinciale Staten van Noord-Holland zijn den 6 dezer, ter vervanging van de aftredende afgevaardigden bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heeren jonkh. *F. C. W. Druyvesteyn*, jonkh. Mr. *D. Hooft* Jbz. en Mr. *Joh. Enschedé*, allen weder ingekozen.

Den 6den hebben de Staten van Gelderland den heer mr. *M. J de Man*, met 62 stemmen, op nieuw als Lid der Tweede Kamer benoemd. Bij eene derde stemming is de heer mr. *J. M. de Kempenaer*, met 39 tegen 35 stemmen, als zoodanig verkozen, in stede van den heer mr. *H. J. Dijkmeester*, welke dit jaar moest aftreden.

In de zitting van de Staten van Zuid-Holland van den 7 dezer, zijn in plaats vande dit jaar aftredende leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal, de heeren Mr. *F. Frets*, *H.* baron *Collot d'Escury van Heinenoord*, jonkh. *O. Repelaer van Molenaarsgraaf* en Mr. *W. J. Junius van Hemert*, verkozen de heeren jonkh. *W. Borcel van Hoogelande*, lid van de Staten der Provincie, voor de ridderschap; Mr. *C. B. Nederburgh*, lid van de Gedeputeerde Staten der Provincie; jonkh. *O. Repelaer van Molenaarsgraaf* (herkozen), en de luitenant-generaal *J.* graaf *van den Bosch*, minister van Staat, oud minister voor de Kolonien. Men verneemt dat het laatstgemeldde lid, na eene herstemming, met eene meerderheid van 39 tegen 38 stemmen, die voor den heer *van Hemert* waren, gekozen is.

Den 7den hebben de Staten van Overijssel in plaats van den aftredenden Heer Mr. *A. Sandberg*, tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal benoemd de Heer en Mr. *W. H. Cost Jordens*, Lid der provinciale Staten en Kantonregter te Deventer, en zulks met 33 van de 59 aanwezige stemmen. De Heer Mr. *G. J. Bruce* is herkozen.

Den 7den hebben de Staten van Noord-Braband den heer mr. *P. Gouverneur* op nieuw als lid der Kamer verkozen, en, in stede van den heer jhr. mr. *P. A. van Meeuwen*, den heer jhr. *L. van Sassen van Ysselt*, van Boxmeer, tot 1830 lid der Kamer, en daarna lid der dubbele Kamer.

Den 9den hebben de Staten der provincie Zeeland, het lid der Staten-Generaal, Tweede Kamer, Mr. *J. G. Hinlopen*, herkozen.

Bij besluit van den 2 Julij 1842, no. 58, is tot plaatsvervanger van den kantonregter te Lemmer benoemd, de heer *S. D. Breuning*; en bij besluit van den 2 Julij 1842, 59, tot procureur bij de arrondissements regtbank te Heerenveen, de heer, Mr. *A. F. Jongstra*.

Het heeft Z. M. den Koning behaagd, bij kabinets-schrijven van den 23sten der vorige maand no. 62, goed te keuren de verkiezing, door de Tweede Klasse van het Koninkl. Nederl. Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten, uitgebragt op de HH. Mr. *H. Beijerman*, Hoogleeraar aan het Athenaeum Illustre, te Amsterdam, en Mr. *A. Bogaers*, te Rotterdam, beide bereids correspondenten der klasse, tot leden.

De Tweede Klasse heeft voorts nog tot hare correspondenten benoemd de HH. *A. de Jager*, te Rotterdam; *Burggraaf Leon de Laborde*, te Parys; *E. J. Diest Lorgion*, te Hallum, en jhr. Mr. *H. M. A. J. van Asch van Wijk*, te Utrecht.

De *Staats-Courant* van den 9 dezer deelt thans, het Koninklijk besluit van 16 Junij jl. mede. bepalende, dat het met Sardinie, gesloten tractaat van scheepsvaart, in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Den 6 dezer maand, is door Zijne Excellentie de Baron *van Zuijlen van Nijevelt*, Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde kerk, enz., vergezeld van den Heer Secretaris en Adviseur *Janssen*, de zeven en twintigste vergadering van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde kerk geopend.

Tot leden dezer Synode zijn benoemd, de navolgende Heeren, als: *B. Nieuwold*, predikant te Leeuwarden, president; *C. de Visser*, predikant te Tholen, vice-president; *I. J. Dermout*, predikant te 's Gravenhage, secretaris; *J. J. Rooseboom*, predikant te 's Gravenhage, secundus secretaris; Dr. *G. Ruitenschild*, predikant te 's Gravenhage, secundus van den vice-president; *J. R. Scholten*, te Amsterdam, questor-generaal; *N. C. Kist*, hoogleeraar te Leiden; *H. Bouman*, Hoogleeraar te Utrecht; *L. G. Pareau*, hoogleeraar te Groningen; *B. te Gempt*, predikant te Batenburg; *J. L. Nijhoff*, predikant te Gouda; *L. J. van Dam*, predikant in de Beemster; *H. J. van Hoorn*, predikant te Amersfoort; *N. S. Hoek*, predikant te Kampen; *J. J. Damsté*, predikant te Uithuistermeden; *A. Losgert*, predikant te Grave; *J. J. Metzlar*, predikant te Norg; *W. F. C. van Laak*, predikant te Maastricht; *J. H. Dompièrre de Chaufepié'l*, predikant te 's Gravenhage; *C. le Nobel Js.*, oud-ouderling te Middelburg.

Naar aanleiding van het koninklijk besluit van den 21 October 1838, zijn, bij beschikking van den 2 dezer, door den Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde en andere Eerediensten, behalve die der Roomsch Katholijken, tot leden der algemeene commissie van examinatoren voor de Israëlitische godsdienst-onderwijzers in het Rijk, welke commissie den 25 dezer maand te Amsterdam zal bijeenkomen, benoemd de heeren *D. Heilbron Cz.*, medecinæ doctor en lid der godsdienstige Israëlitische schoolcommissie te Amsterdam, tevens tot voorzitter; *J. J. Lehmans*, opperrabbijn van het synagogaal ressort van Nijmegen; *Jb. van El. Ferrares*, eerste rabbinale assessor der Nederlandsch-Portugeesch-Israëlitische hoofdsynagoge te Amsterdam; Mr. *S. E. Nykerk*, advocaat te Amsterdam; *S. J. Mulder*, regent van het Nederlandsch Israëlitisch seminarium te Amsterdam, tijdelijk belast met de inspectie der godsdienstige Israëlitische scholen, tevens tot secretaris; *A. Cohen de Lara* Jr., hoofdonderwijzer bij de Nederlandsch-Portugeesch-Israëlitische armenschool te Amsterdam; Mr. *A. de Pinto*, advocaat te 's Gravenhage, en *D. Abrahams*, lid der godsdienstige Israëlitische schoolcommissie te 's Gravenhage.

Naar men verneemt, is van wege het Bestuur van het Departement van Oorlog aan eene commissie van een viertal verdienstelijke officieren van het leger, zijnde de luitenant-kolonel van den staf *Rigot de Beguins*, de majoors *van Mulken*, *van Merlen* en *van Rijneveld*, respectivelijk van het wapen der infanterie, cavallerie en artillerie, de vereerende zending opgedragen, om de groote najaarsoefeningen en manoeuvres, die dit jaar door de Pruissische troepen in de Rijnprovinciën zullen uitgevoerd worden, bij te wonen, en alzoo bij het aantal vreemde officieren, die getuigen van deze wapenoefeningen in het groot zijn, ook ons leger te vertegenwoordigen; terwijl zij tevens belast zijn om van hunne bevindingen uit een krijgskundig taktisch en strategisch oogpunt, als mede wat den staat, het voorkomen, de uitrusting en verpleging der troepen betreft, een breedvoerig verslag op te maken.

Er is in den laatsten tijd veel gesproken over de contracten, tusschen het Gouvernement en de Handelmaatschappij gesloten; dezelve zijn onlangs, gelijk men weet, door de Tweede Kamer der Staten-Generaal bekrachtigd, wij zullen den hoofdzakelijken inhoud derzelve aan onze lezers mededeelen:

Het eerste contract, gesloten door den Staatsraad, belast *ad interim* met de directie van het Departement van Koloniën (den Heer *Baud*) dd. 23 Julij 1840 en de Nederlandsche Handelmaatschappij, bepaalt bij art. 1, dat er, zoo spoedig mogelijk, op het standpunt van ultimo December 1839, zal worden opgemaakt eene rekening tusschen het Departement van Koloniën en de Handelmaatschappij; waarop zullen worden gebragt alle voorschotten, welke door die Maatschappij aan het koloniaal bestuur tot en met dat tijdstip zijn gedaan, hetzij op consignatiën van producten, hetzij ter voorziening in de Indische eischen als anderzins.

Bij art. 2 wordt het beloop van de schuldvordering der H. M. bepaaldelijk vastgesteld op *f* 39 000,000, zullende hetgeen die voorschotten bevonden mogten worden meerder te bedragen, door het Gouvernement aan de Nederlandsche H. M. worden uitbetaald en daarentegen het eventueel minder bedragende door de H. M. aan hetzelve tot op de som van 39 millioen toe, worden voldaan.

Art. 3 houdt in, dat aan de H. M. ter zake van voormeldde vordering, door den Gouverneur-Generaal over Ned. Indië zal worden uitgereikt eene obligatie en acte van verband, waarbij verklaard wordt, dat het Bestuur van Ned. Indië schuldig is aan de H. M. eene kapitale som van 39 millioen, aan hetzelve bestuur wel en deugdelijk voorgeschoten met het bepaalde doel, om de realisatie der gouvernements-producten en de voorzieningen, waartoe die producten bestemd waren, te bespoedigen. De voorwaarden, waarop voormeld kapitaal beschouwd wordt voorgeschoten te zijn, bestaan 1°. dat de rente zal zijn 5 pCt. 's jaars, ingaande 1° Januarij 1840; 2°. dat voor rentebetaling en aflossing door de H. M. jaarlijksch, op de tijdstippen nader tusschen dezelve en het Departement van Koloniën te bepalen, zal worden ingehouden van de zuivere opbrengst der in Nederland na 1°. Januarij 1840 door de H. M. te houden of reeds gehoudene veilingen van gouvernements-producten, eene som van 5 millioen guldens voor aflossing en interest, zoodanig dat de geheele schuld in 1849 zal zijn afgelost.

Bij gemeld art. 3 behoudt de Regering van Nederlandsch Indië zich het regt voor, om de aflossingen naar welgevallen te vermeerderen en de geheele schuld mitsdien binnen een vroeger tijdsverloop te kwijten, zonder dat daardoor echter eenige verandering zal worden te weeg gebragt in den aard of de voortduring der consignatiën van de gouvernements-producten, welke consignatie tot en met den oogst van 1848 in ieder geval aan de Nederl. Handelmaatschappij uitsluitend wordt verzekerd, behoudens beletselen van hoogerhand (force majeure) terwijl het gouvernement mitsdien aanneemt, om van de overmakingen naar Nederland geene andere producten uit te zonderen, dan die, welke onder de thans bestaande inrigtingen in Indië worden verkocht; zoo als de *specerijen*, benoodigd beoosten de Kaap de Goede Hoop, het *tin*, voor zoo veel hetzelve niet gevorderd wordt tot kwijting der Maatschappij enz.

Bij hetzelfde art. 3 is nog bepaald dat, vermits het aan het Departement van Koloniën uit te keeren netto rendement der producten, strekken moet ter voldoening van het door de Oost-Indische administratie aan de schatkist verschuldigde, wegens renten en achterstallige stortingen, en verder tot ondersteuning van 's Rijks geldmiddelen, de Handel-Maatschappij zich verbindt om de bedoelde uitkeeringen zoo veel mogelijk te regelen, na volgens de behoefte, die door dezelve moet worden gedekt, hetwelk jaarlijksch het onderwerp zal zijn van speciale schikkingen tusschen het Departement van Koloniën en de Handel-Maatschappij; wijders zal de voornoemde schuld worden ingeschreven in de boeken van Nederl. Indië, als eene wettige schuld op die bezittingen klevende.

Ter voldoening aan alle deze bepalingen, heeft de Gouverneur-Generaal, tot aan de kwijting der geheele schuld, zonder eenig voorbehoud aan de Handel-Maatschappij verbonden de geheele hoeveelheid tin en producten van allerlei aard, welke aan het bestuur worden geleverd; zullende het meergenoemd kapitaal worden beschouwd als een doorloopend voorschot, verleend op die producten, met verdere belofte, dat, wanneer *force majeure* dat verband mogt doen verminderen of vervallen, het bestuur van Ned. Indië al de maatregelen, binnen deszelfs bereik, nemen zal, om die vermindering op eene andere wijze aan te vullen.

Art. 4 stelt vast, dat in afwachting dat de acte in het bezit der directie van de H. M. zal zijn, de tegenwoordige overeenkomst de plaats derzelve bekleeden, en voor beide partijen verbindende zal zijn.

Art. 5 heeft betrekking tot het geval, dat *force majeure* de verzending der producten mogt beletten, of dezelve ten gevolge van oorlog niet in het bezit der H. M. mogten komen; dat alsdan de zuivere opbrengst der op dat tijdstip hier te lande aanwezige en nog aangevoerd wordende producten niet aan het Departement van Koloniën zal worden uitgekeerd, maar geheel in mindering strekken van het dan nog onafgeloste voorschot. Hetgeen alsdan nog van de schuld mogt overblijven, zal, voor zoo ver dezelve niet zal hebben kunnen worden gedekt door maatregelen, door den Gouverneur-Generaal over Ned. Indië te nemen, worden gewaarborgd door middelen, hier te lande met gemeen overleg van het Hooger Bestuur daar te stellen.

Art 6 stelt vast, dat bij nadere overeenkomsten zal worden geregeld de voet, waarop de genoemde afstand in consignatie aan de H. M. van de aan haar verbondene producten zal plaats hebben; daarbij wordt ook gezegd, dat één van de grondslagen der tegenwoordige overeenkomst is, dat de betrekkingen tusschen het gouvernement en de H. M. worden bestendigd en uitgebreid, en dat de H. M., in één woord, voortdurend ten band van vereeniging zal verstrekken tusschen het Moederland en de koloniën, en het vereenigings-punt uitmaken zal in hetwelk de voortbrengselen dier koloniën te zamen vloeijen, en van waar de gouvernements-uitzendingen derwaarts uitgaan; daarbij zoo veel mogelijk in acht nemende en overeenbrengende de belangen van het gouvernement en de H. M., en die van handel, scheepvaart en nijverheid in eenen algemeenen zin.

Het tweede contract, dd. 25 Maart 1841, strekt tot wijziging van het bovenstaande kapitalisatie-contract. Het bevat een enkel artikel, waarbij, in vervanging der vorige bepalingen op dit stuk, bij het eerste contract vastgesteld, wordt bepaald: 1° dat de rente van het kapitaal gedurende de jaren 1840 en 1841 zal zijn 5 pct. 's jaars, ingaande 1°. Januarij 1840, en gedurende de volgende jaren 4½ pct; 2°. dat voor rente-betaling en aflossing door de H. M. jaarlijksch zal worden ingehouden van de zuivere opbrengst der in Nederland na 1°. Januarij 1840 door de Maatschappij te houden of reeds gehouden veiling van gouvernements-producten, in stede van de vroeger bepaalde *f* 5 millioen, de volgende sommen: 1840, *f* 5 millioen; 1841, idem; 1842 en 1843, *f* 2,500.000 ieder jaar; 1844 en 1845, telkens *f* 3.750,000; 1846, 4 250,000; 1847, *f* 4.750,000; 1848, *f* 5,000,000; 1849, idem; zoodat het restant der schuld in 1850 blijft *f* 10 505,233,12, voor welk bedrag nu voor alsdan aan de H. M. tot een gelijk bedrag wordt afgestaan, het op 1°. Januarij 1850 nog ongerealiseerde gedeelte van den oogst van 1848, te dien effecte, dat door de Maatschappij geene uitkeeringen aan het departement van koloniën uit het provenu der veilingen zullen behoeven te worden bewerkstelligd, vóór dat het overschot der schuld van *f* 10,505,233,12 met de verschuldigde renten ad 4½ pct. 's jaars zal zijn gekweten; terwijl in geval van ontoereikendheid van den oogst van 1848, het ontbrekende zal worden aangevuld uit den oogst van 1849.

Vroeger hebben wij reeds in deze Courant melding gemaakt van een bestaand plan, om te 's Gravenhage een standbeeld op te rigten ter eere van Prins *Willem I*, den grondlegger der Nederlandsche vrijheid en onafhankelijkheid. De Staats-Courant van den 8 dezer bevestigt dit berigt, in een door Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken onderteekend stuk, waarbij genoemden Prins de schoonste hulde toegebragt en onder anderen gezegd wordt: „Andere groote mannen, wat zij immer voor hun land verrigtten, stellen ons hetzelve veelal slechts in een bepaald opzigt voor: *Willem I* is niet slechts de onsterfelijke handhaver van Neêrlands geschonden regten; hij is tevens het zigtbaar uitgedrukt beeld van het Nederlandsch volkskarakter." De overweging van dit alles, zegt Zijne Excellentie, heeft bij een verdienstelijken Nederlandschen geleerde, den heer *Pape* te Heusden, meer bepaaldelijk den wensch opgewekt, dat eindelijk eene schuld moge gekweten worden, welke reeds meer dan derdehalve eeuw de Nederlandsche Natie drukt. Het Bestuur heeft tot dat einde de hulp van het Koninklijk Nederlandsch Instituut ingeroepen, en alzoo is het ontwerp tot stand gekomen, op hetwelk de aandacht der Natie ongetwijfeld alleen behoeft gevestigd te worden om van hare algemeene medewerking verzekerd te zijn. Die overtuiging is bij het Bestuur zoo volledig, dat het, wel verre van tot eenig hulpmiddel ter uitlokking van eene ruime deelneming toevlugt te nemen, integendeel verlangt dat zij ook binnen het bereik van den mingegoedde blijve.

Het is niet slechts een praalgesticht, het is in de eerste plaats een *nationaal* gedenkteeken van dankbaarheid, zoo als zij aan het nakroost jegens *Willem I* voegt, welks oprigting in de inzigten van het Bestuur ligt. Ten aanzien van het op te rigten monument zelf, zal men zich bepalen tot de vermelding, dat het ontwerp daarvan, in gemeenschappelijk overleg met genoemd Instituut vastgesteld, door de bekwame hand van deszelfs medelid, den heer *Royer*, zal worden vervaardigd, om vervolgens, na in metaal te zijn afgegoten, op een der openbare pleinen binnen de residentiestad 's Gravenhage te worden opgerigt. De gelegenheid tot inschrijving in elke stad of gemeente zal opengesteld worden door de zorg van het plaatselijk bestuur, hetwelk daaromtrent de noodige kennisgeving zal doen uitgaan; terwijl, na den afloop der inschrijving, de namen der inteekenaren door middel der Staats-Courant bekend gemaakt zullen worden.

De Zonsverduistering die in den morgen van den 8 dezer inviel, is hier, voor zoo verre de ongunstige weersgesteldheid zulks toeliet, waargenomen. Het begin dezer eclips had plaats 's morgens om 5 uur en 17 minuten, de lucht was echter betrokken, zoodat men de eerste raking der randen van Zon en Maan niet konde waarnemen, eerst om half zes uur, konde men voor eenige oogenblikken, de verduistering zien; vervolgens wierd de lucht wederom betrokken. Tegen het midden der eclips om 6 uur 13 min., was de lucht weder helder genoeg, en om 6 uur 26 min. was de Maan in den vertikaal lijn der Zon. Het weder wierd intusschen gunstiger, zoodat men, met naauwkeurigheid den uitgang konde waarnemen om 7 uur 10 min.

Daar de Zon slechts 0,75 van de zigtbare oppervlakte wierd verduisterd, en het weder gedurende dien tijd meestal betrokken was, zoo konde men weinige waarnemingen doen, ten opzigte het verschil in temperatuur, vóór, bij het midden en einde van deze eclips.

Met genoegen kunnen wij echter vermelden, dat de opgaven omtrent deze Zon-eclips, van den Heer *K. Moezelaar*, vermeld in de Leeuwarder Courant van den 5 dezer, en berekend op de poolshoogte van Leeuwarden, volgens den waren tijd, allezins juist waren. Wij danken dezen kundigen en ijverigen Wiskunstenaar, voor de genomene moeite, die hij zich heeft getroost, en wenschen hem, met de naauwkeurige uitkomst zijner berekeningen geluk.

BUITENLANDSCHE SCHEEPVAART TE HARLINGEN.

Binnengekomen: Den 3 Julij het brikschip *Wilhelm Friedrich*, kapt. H. G. Jörgensen, van Droback; het schonerschip *Union*, kapt. A. Gallawaij, van Londen. — Den 4 dito het brikschip *Equitij*, kapt. S. Jordan, van Newcastle. — Den 6 dito het schonerschip *Orwell*, kapt. C. Carter, van Londen; het kofschip *Siverdina*, kapt. W. C. de Haan, van Christiaansand; het schonerschip *Mary & Rose*, kapt. T. Tervit, van Dundee. — Den 7 dito het barkschip *Nordlijset*, kapt. P. J. Arbo, van Drammen; het schonerschip *Eclipse*, kapt. S. H. Finch, van Londen; het kofschip *de Vrouw Lubbegina*, kapt. F. K. de Weerd, van Droback.

Uitgezeild: Den 4 Julij het barkschip *Skulda*, kapt. C. Sande, naar Noorwegen; het tjalkschip *de Vrouw Gezina*, kapt. G. H. Drewes, naar Hamburg. Den 5 dito het kofschip *de Vrouw Martha*, kapt. J. T. de Jonge, naar Schotland. Den 6 dito het tjalkschip *Wilhelmina Hendrika*, kapt. T. J. Smit, naar Schotland. — Den 7 dito het kofschip *Martha Alida*, kapt. K. H. Plukker en het tjalkschip *Gustaaf*, kapt. A. J. Kuiper, beide naar Schotland; de schonerschepen *Fame*, kapt. W. Barfield en *Monarch*, kapt. Jos Manning, beide naar Londen, de kofschepen *Concordia*, kapt. J. H. Cappen, *de Vrouw Antje*, kapt. B. D. de Grooth, *Egbertus*, kapt. K. H. Bakker, *Wilhelmina*, kapt. R. K. Visser en *Geziena*, kapt. B. A. Visser, alle vijf naar Noorwegen. — Den 8 dito het kofschip *de jonge Derk*, kapt. H. E. Vos en het brikschip *Wilhelm Friedrich*, kapt. H. G. Jörgensen, beide naar Noorwegen. — Den 9 dito het schonerschip *de Fiance*, kapt. H. Hann, naar Schotland.

M E N G E L W E R K.

VERBETERING DER PAARDENTEELT IN NEDERLAND.

De Hoogleeraar H. C. VAN HALL, wien het aan ijver noch bekwaamheid ontbreekt, om door zijne lessen en geschriften algemeen nuttig te zijn, en aan wien de Landbouw veel is verpligt, heeft zich de althans gedeeltelijke beantwoording der vrage voorgesteld: „Welk nut er van de, sinds zoo lang jaarlijks ten uitvoer gelegde verordeningen, in de verbetering van het Paardenras, of in de uitbreiding der Paardenteelt zelve, of in den handel met deze veesoort, te bespeuren is?" — Dit antwoord eenigzins uitvoerig, in een zoo veel mogelijk statistisch overzigt, hebben wij te wachten; intusschen zijn eenige hoofdbijzonderheden van dat werk medegedeeld in de *Konst- en Letterbode*, waarvan wij het voor onze lezers niet ondienstig hebben geacht, het een en ander mede te deelen, als belangrijk te weten voor ieder, die namelijk belang stelt in dien gewigtigen tak van nationale welvaart.

In 1734 bestond er reeds eene ordonnantie van Burgemeesters en Raad in Groningen op het houden van Springhengsten in een gedeelte dier Provincie, hetwelk in 1793 is hernieuwd. In 1804 werd er echter een algemeen Reglement gemaakt voor het geheel gewest, hetwelk ten gevolge had de vermelding in den Staat van den Landbouw gedurende 1807, dat het ras van tijd tot tijd verbeterde en er veel meer merriën gedekt werden, dan voorheen.

Een tweede Reglement was van 4 Junij 1821, hetwelk echter verschilde van het thans nog in kracht zijnde Reglement van 5 December 1825, waarbij tevens premiën, niet alleen voor de drie best gekeurde hengsten, maar ook voor de drie beste merriën worden uitgeloofd. Dit Reglement, zegt de Heer VAN HALL, had heilzame gevolgen, blijkbaar uit een algemeen overzigt en getuigenissen van deskundigen, alsmede uit bepaalde statistieke bijzonderheden, welke hoofdzakelijk hierop nederkomen:

Van het jaar 1805 tot en met 1811 was het gemiddeld getal der ter keuring aangeboden hengsten 30 's jaars. Bijzonderheden omtrent het aantal *afgekeurde* hengsten, hetwelk in 1841 van de 41 zeven beliep, of der gedekte merriën zijn niet bekend.

Van 1812 tot nu toe, en dus over een tijdvak van 30 jaren, zijn aangeteekend het aantal hengsten welke goed- of afgekeurd zijn, en het aantal der jaarlijks gedekte merriën, waarbij na 1826, ook de grootte der hengsten op de jaarlijksche keuringen is opgeteekend. Het een en ander heeft de Hoogleeraar tot niet onbelangrijke uitkomsten geleid.

Van 1812 tot en met 1825 zijn er in de Provincie Groningen, door elkander jaarlijks ter keuring aangeboden ruim 41 hengsten, waarvan gemiddeld zijn afgekeurd 6.

Van 1826 tot en met 1842, bedroeg dit getal 56 jaarlijks, waarvan afgekeurd werden 10 's jaars. In weerwil der gestrengheid in de afkeuringen, welke in sommige jaren meer dan een vierde van het aangeboden getal bedroegen, is echter dit laatste getal van 1826 tot 1842, dus in 17 jaren, veel grooter geweest dan in de vroegere 14 jaren, vóór de invoering van het nieuwe Reglement op de Paardenfokkerij.

Van het jaar 1826 is er aldaar geregelde aanteekening gehouden van de grootte der dekhengsten, gemeten volgens het Reglement „met het leggen van den maatstok op de schoft en dan regt neder op den grond."

Ten aanzien van de grootte der paarden, welke als eene bijzondere eigenschap van het ras wordt aangemerkt, en waarop in Groningen, zoowel als in Friesland

in Drenthe, bij de keuring bepaaldelijk acht wordt gegeven, heeft er ook in eerstgemelde Provincie verbetering plaats gehad.

Tusschen 1826 en 1834 waren de *kleinste* der ter keuring aangeboden hengsten hoog 1,49 tot 1,52 Ned. el. Tusschen 1835 en 1842 daarentegen 1,51 tot 1,53 Ned. el.

De *grootste* hengsten hadden tusschen 1826 en 1834 de hoogte van 1,63 tot 1,66, en van 1835 tot 1842 de hoogte van 1,65 tot 1,70 Ned. el.

De Schrijver wil niet aan de grootte der paarden *alleen* zoo veel hechten, dat er ten dezen geene speling zou mogen worden toegelaten, gelijk in sommige districten van Groningen dan ook plaats heeft; maar hij houdt niet te min de *grootte* der paarden voor eene bijzonder goede eigenschap van het Nederlandsch paardenras in het algemeen en van het Groninger ras in het bijzonder. In Drenthe zijn de paarden welligt iets kleiner dan in Groningen, en in Friesland zegt de Schrijver verder, hebben eenige Leden van het Friesch Genootschap van Proefondervindelijken Landbouw, in 1834 hun gevoelen openbaar gemaakt, dat het te uitsluitend hechten op de *grootte* der paarden, aldaar nadeelige gevolgen gehad had; — hetwelk te vinden is in het eerste Stukje van den *Vriend des Frieschen Landmans*, uitgegeven te Leeuwarden 1835, bl. 57 — 61.

In 1816 werd geklaagd, dat de meeste dekhengsten te klein waren, en dat er uit dien hoofde vrees was, dat het echte Friesche ras zou beginnen te ontbreken, terwijl de Commissie van Landbouw in 1835 schreef, dat de getrouwe opvolging der reglementaire bepalingen zoo veel mogelijk de instandhouding van het edel Friesche ras verzekert. — In andere gewesten klaagde men ook sedert 1806 dikwijls, dat de hengsten een te kleine maat hadden.

De Heer VAN HALL hoopt later door meer bepaalde getuigenissen te staven, dat de soort van paarden in gedaante, gang en kleur, en hiermede de handel in dezelve, in de laatste jaren in de Provincie Groningen in het algemeen verbeterd is. Uit een hem opgegeven berigt van den Veearts ROUAN deelt hij mede, dat er in vroegere tijden in dat gewest wel is waar goede paarden gevonden werden, die naar Frankrijk, Duitschland, Oostenrijk, ja zelfs naar Italië, tot goede prijzen werden verkocht, maar dat, sedert de jaarlijksche keuringen, de goede eigenschappen bij de paarden aldaar, veel algemeener zijn geworden; dat de aankoop van zoogenaamde Friesche paarden, waaronder het ras van Groningen, Friesland en Drenthe begrepen wordt, door vreemde kooplieden veelvuldiger is geworden; dat driejarige paarden van hier opgekocht, naar Normandije gevoerd, in de drooge weiden aldaar geweid en op vijfjarigen ouderdom, als Normandische paarden aangeprezen en tot hooge prijzen door Parijsche en andere paardenkoopers gekocht werden; dat er jaarlijks een groot aantal merriën, welke nog niets anders dan boerenwerk verrigt hebben voor *f* 300, *f* 400, ja voor *f* 500, en goede dekhengsten zelfs tot voor *f* 1200 verkocht werden, zelfs dat men voor weinige jaren voor eenen dekhengst, die nog in de Provincie Groningen aanwezig is, de aanzienlijke som van *f* 1600 heeft gevraagd.

Jonkheer HORA SICCAMA VAN DE HARKSTEDE schreef in 1836 over een gedeelte van de Provincie Groningen, dat de keuring van dekhengsten, bij hare gewenschte uitkomsten het sprekend bewijs oplevert van de steeds toenemende verbetering van het ras der tuigpaarden, en dat de voortdurende aftrek naar Frankrijk, en die van dekhengsten van de fraaiste soort naar Rusland voor de stoeterijen van vermogende grondbezitters aldaar, waarvoor de aanzienlijke prijs van *f* 1600 wordt besteed, dit bewijs versterkt.

De Paardenfokkerij is in die Provincie, wat het *aantal* jonge Paarden betreft, in de laatste 30 jaren toegenomen, volgens de opgave van den Schrijver, in dezer voege:

Van 1812 tot en met 1826, dus in 15 jaren, zijn aldaar gedekt in 't geheel 41,772 merriën of ongeveer 2785 's jaars.

In de tweede 15 jaren, van 1827 tot en met 1841, in het geheel 48,507 of ongeveer 3234 's jaars. — Dit verschil is te aanzienlijker, daar de uitkomsten over een zoo langdurig tijdsverloop zijn berekend.

De Heer VAN HALL werd mede in staat gesteld voor de Provincie Drenthe eenige opgaven te kunnen mededeelen, welke later door anderen zullen worden gevolgd.

In Drenthe bestond er voor 1816 geen in werking zijnd afzonderlijk Reglement voor de Paardenfokkerij. Dat van 1816 is herzien in 1827, vervolgens in 1834 en 1837. Aldaar heeft ook eene opmerkelijke uitbreiding der Paardenteelt plaats gehad. Het aantal der jaarlijks gedekte merriën van 1816 tot en met 1841 is aldus:

In de eerste dier 13 jaren, van 1816 tot 1828, zijn er in Drenthe in 't geheel gedekt 23 370 merriën, dus door elkander ruim 1797 's jaars, en in de tweede 13 jaren, van 1829 tot en met 1841, in het geheel 28.814, dus ruim 2216 's jaars.

Ook in Drenthe houdt men er het voor dat het Paardenras verbeterd is; dat de handel daarin, voor zoo veel betreft de jonge Paarden, Veulens, Enters en Twenters, toeneemt. Althans kan men dit mede opmaken uit het betrekkelijk aanzienlijk getal jaarlijks tot aanfokking gebruikt wordende merriën. Immers in 1841 waren er ongeveer 5391 merriën, boven de twee jaren oud, in Drenthe aanwezig, van welk getal 2343 zijn gedekt. Eindelijk kan men rekenen, dat er ruim 1000 Veulens op de najaars-paardenmarkten jaarlijks worden verkocht en uitgevoerd. Een groot deel derzelve gaat naar Groningen en Friesland.

Uit de jaarlijksche Staten van den Landbouw geeft de S. betrekkelijk Zuid Holland, in welk gewest in 1823 een goed Reglement op de Paardenfokkerij in werking was, het navolgende op, wegens het aantal der gedekte merriën:

In 1824 bedroeg dit getal	5000.
— 1825 ———	5730.
— 1826 ———	6424.
— 1828 ———	6200.
— 1829 ———	6632.
— 1831 ———	6559.
— 1832 ———	6182.
— 1833 ———	6952.
— 1834 ———	7221.
— 1835 ———	7574.
— 1836 ———	7538.
— 1837 ———	7804.
— 1838 ———	7612.
— 1839 ———	7057.
— 1840 ———	7838.

In 17 jaren tijds was dus op een getal van 5000 het aantal der gedekte Merriën toegenomen 2831, dat is ruim 166 's jaars, terwijl het gemiddeld getal over de 15 hierboven genoemde jaren der gedekte Merriën beliep ruim 6821.

(*Het slot in 't volgend nummer.*)

Op aanstaanden Vrijdag den 15 Julij, des morgens ten 9 ure, zal op het Raadhuis der stad Franeker, het gewoon ZOMER-EXAMEN plaats hebben, van de Leerlingen van het Gymnasium aldaar. — Na afloop waarvan, onmiddelijk, de Promotie en Prijs-uitdeeling zal gehouden worden. Bij deze gelegenheid zullen in de onderscheidene klassen prijzen worden uitgereikt als: aan *K. Banga*, *J. Bölger*, *S. Petræus*, *F. R. Burghgræf* en *H. J. Huber Noodt*; door welke Leerlingen tevens de gebruikelijke *Gratiarum-actiones* zullen opgezegd worden.

Ondergeteekende noodigt alle voorstanders der oude Letterkunde, zoowel binnen als buiten deze Stad, ter bijwoning van dit Letterfeest vriendelijk uit.

P. H. F. JUNIUS,
Gymn. Rector.

Vocaal en Instrumentaal Muzijk.

De Ondergeteekende Logement- en Stalhouder alhier, berigt door deze, dat gedurende de Kermis, in de Groote Zaal ten zijnen huize, door een goed bezet Orchest VOCAAL EN INSTRUMENTAAL MUZIJK, zal worden gegeven, waarbij zich de beroemde Zangeres, Mejufvrouw PRAGER bevindt; te beginnen op Donderdag avond den 14 dezer, en verder des middags van 12 tot 4½ ure en des avonds van 9½ ure gedurende de geheele nacht. Alle benoodigde Ververschingen zullen volgens Tarief aan het Buffet te bekomen zijn.

Leeuwarden, den 11 Julij 1842. C. H. WILKESHUIS.

De Koffijschenker H. KUILENBERG, achter de Hoven alhier, gedenkt op Donderdag den 21 Julij e. k., te laten Verbillarten en aan den Winner te vereeren: *Een fraai ZILVEREN TAFEL-TABAKSKOMFOOR*, tot Prijs en eene nader te bepalene Premie. De aangifte zal geschieden des morgens ten 11 ure of vroeger, waarna de Loting dadelijk een aanvang zal nemen; — en

Op Dingsdag den 26 daaraanvolgende, te laten Verkegelen: *Eene fraaije ZILVEREN ZAK-TABAKSDOOS*, tot Prijs en nader te bepalen Premie; waartoe de Liefhebbers worden verzocht zich vroegtijdig aan te melden. Beide zonder uitstel. De Liefhebbers worden ten minzaamste uitgenoodigd.

Op heden den zevenden Julij achttien honderd twee en veertig, heb ik SIJTZE CAMPHUIS, Deurwaarder bij de Arrondissements Regtbank te Sneek, wonende aldaar, in wijk 10, no. 2,

Ter rekwisitie van *Dieuwke Gaukes Tittes*, huisvrouw van en gesterkt met *Luitze Harmens de Vries*, arbeider, woonachtig te Hemelum, aan wien bij vonnis der Arrondissements Regtbank te Sneek, van den 3 Mei 1842, is vergund ten dezen kosteloos te mogen procederen, domicilie kiezende te Sneek, ten Kantore van Mr. HARMEN HIDDINGA, Procureur aldaar, die in dezen tevens als zoodanig voor de rekwirante zal occuperen, — alsmede uit kracht van het verlof tot openbare dagvaarding, bij vonnis van bovengenoemde Regtbank, dd. 21 Mei 1842, behoorlijk geregistreerd, verleend op een ten dien einde door de requirante ingediend request,

Gedagvaard: GOSSE GAUKES TITTES, ook wel genaamd KOOISTRA, laatst gewoond hebbende te Hemelum, doch thans zonder bekende woonplaats of verblijf, sints omstreeks dertig jaren afwezig.

Om bij Procureur te verschijnen ter Teregtzitting der Arrondissements Regtbank te Sneek, in het Paleis van Justitie aldaar, op een termijn van drie maanden, en alzoo op Woensdag den zes en twintigsten October achttien honderd twee en veertig, 's voormiddags precies ten half elf ure, ten einde ter gezegder tijd en plaats aan gemelde Regtbank van zijn aanwezen te doen blijken, — en zulks op grond van art. 523 van het Burg. Wetb. en verder te hooren bevelen, wat de Regtbank zal vermeenen te behooren; zullende bij non-comparitie door de rekwirante verlof tot eene tweede dagvaarding worden verzocht.

Afschrift van voren omschreven vonnis alsmede van dit exploit is door mij Deurwaarder aangeplakt aan de hoofddeur van de Gehoorzaal der Arrondissements Regtbank te Sneek, en aan het Huis der gemeente of grietenij Hemelumer Oldephaert en Noordwolde te Koudum, als zijnde Hemelum de laatste woonplaats van den afwezige, terwijl een gelijk afschrift dezer stukken door mij is overgegeven aan den Edel Achtbaren Heer Mr. WILLEM FREDRIK KEUCHENIUS, Officier bij voornoemde Regtbank, exploict doende aan Z. Eds. parquet en sprekende aldaar met Zijn Edel Achtbare in persoon, die het oorspronkelijke van dit exploit voor gezien heeft geteekend.

De kosten zijn Endebet *f* 14,35.

(*Get.*) S. CAMPHUIS, *Deurw.*

Gezien bij mij Officier van Justitie te Sneek, den 17 Junij 1842.

(*Get.*) KEUCHENIUS.

Endebet geregistreerd te Sneek z. r. den 8 Julij 1842, deel 18 f°. 81 r°. vak 5, verschuldigd *f* 1,10½ voor regt en opcenten.

De Ontvanger,
(*Get.*) HOEK BENT.
Voor afschrift conform,
Mr. H. HIDDINGA,
Procureur van de rekwirante.

*** Getrouwd te Mettingen, den 28 Junij 1842:
B. H. A. STOCKMANN, en
E. M. VAN GENT, *van Sneek.*

*** Getrouwd:
Leeuwarden, G. TEN CATE Fz. en
den 7 Julij 1842. G. TACONIS.

*** Getrouwd te St. Anna Parochie, den 7 Julij 1842:
D. WASSENBERGH, en
Eenige kennisgeving. G. HOMMEMA.

LEEUWARDEN, den 9 Julij 1842. Getrouwd:
K. WIJBRANDI Jz., en
A. F. GORTER.

*** Getrouwd:
Goënga, J. R VAN DER PLAATS, en
den 9 Julij 1842. T. M. VAN KAMPEN.
Eenige kennisgeving.

*** Getrouwd:
Franeker, W. J. BRUINING Kz., en
den 10 Julij 1842. S. T. JARIGSMA.

*** Mijne geliefde Echtgenoote A. S. CANNEGIETER, beviel heden zeer voorspoedig van een' welgeschapen ZOON.
Huizum, den 2 Julij 1842. MR. C. WIERSMA.

*** Door Gods goedheid verloste heden zeer voorspoedig van eenen welgeschapenen ZOON ESTER LEEUWENSTEEN, Echtgenoote van
Leeuwarden, BENEDICTUS DUSNUS,
den 4 Julij 1842. *Opper Rabbijn bij de Israëlieten binnen Vriesland.*
Eenige kennisgeving.

*** Heden beviel mijne Echtgenoote van eene DOCHTER.
Leeuwarden, den 6 Julij 1842. R. BLOEMBERGEN SANTEE.

*** Heden, den 6 Julij, beviel te Breede van eenen ZOON G. A. WOLDRINGH, geboren KUIPERS.

*** Bevallen van eene DOCHTER, J. MIDDELVELD, Echtgenoot van
Zwartsluis, den 6 Julij 1842. A. H. VIERSEN.

BEETSTERZWAAG, den 7 Julij 1842. Heden beviel van eenen ZOON de Hoog Wel Geboren Vrouwe IJ. H. LIJCKLAMA à NIJEHOLT, geboren VAN EIJSINGA.

*** Heden beviel zeer voorspoedig van eene DOCHTER, MARGARETHA PETRONELLA JACOBA DUNLOP, geb. SURINGAR.
Rotterdam, den 8 Julij 1842.

*** Heden verloste van eene DOCHTER HELENA HESSLING, Echtgenoot van
Leeuwarden, den 9 Julij 1842. T. SMEDING.

*** Heden werd ons een' ZOON geboren.
Warga, P. VAN ASPEREN.
den 9 Julij 1842. M. G. DORHOUT.

*** Mijne geliefde Echtgenoote MARIA DE WITH beviel heden zeer voorspoedig van eene DOCHTER.
Leeuwarden, 10 Julij 1842. W. W. BUMA.
Eenige kennisgeving.

*** Heden beviel voorspoedig van een' welgeschapen ZOON MARGARETHA ELISABETH LAGE, hartelijk beminde Echtgenoote van
Grouw, den 11 Julij 1842. MR. J. VAN DER VEEN.

*** Heden overleed ten mijnen huize, na eene langdurige sukkeling, en verval van krachten, na vroegtijdig voorzien van de HH. Sacramenten der stervenden van onze Moeder de H. R. Kat. Kerk, Mejufvrouw CATHARINA SIEDZES BLOXMA, in den ouderdom van drie en zeventig jaren en ongeveer vijf maanden.
Bakhuizen, J. CORNELISSEN, *R. K. Pastoor*,
den 28 Junij 1842. *Universele Legataris.*

*** Heden overleed na eene hevige ziekte van 7 dagen, onze eenige geliefde Dochter IJMKJE, in den jeugdigen ouderdom van 18 jaren en 4 maanden.
Onder Hallum, HESSEL S. RIENKS.
den 28 Junij 1842. SWOPKJE S. RIENKS, geb. SEVENSTER.

*** Heden ten huize onzer Moeder, Mejufvrouw *Mecima*, werd ons ouderhart diep bedroefd, door het afsterven van ons eenigst Kind ANNA JOHANNA MARIA, in den ouderdom van ruim negen maanden; eene ongesteldheid van slechts weinige uren maakte een einde aan haar, voor ons zoo dierbaar leven.
Harlingen, JOHs. MEIJER Jr.
den 1 Julij 1842. R. MEIJER, geb. HEBBES.
Eenige kennisgeving.

*** Heden overleed mijn geliefde Echtgenoot KLAAS SIJBES HOEKSTRA, in den ouderdom van circa 64 jaren, van welke ik 35 jaren en 9 maanden, met hem in eenen genoegelijken Echt mogt doorbrengen. Eene langdurige ongesteldheid verhief zich eindelijk met zulk een geweld, dat dezelve binnen den korten tijd van slechts vijf dagen, reeds een einde maakte, aan zijn, voor mij zoo dierbaar leven.
Beetgum, NEELTJE CORNELUS KRAP,
den 1 Julij 1842. Wed. K. S. HOEKSTRA.

*** Heden avond overleed na eene langdurige ongesteldheid van bijna twee jaren, onze waarde Vader, de Wel Eerw. Zeer Geleerde Heer JILLARDUS PENNINGA, in leven Emeritus Predikant alhier, in den ouderdom van 78 jaren en 6 maanden.
Jorwerd, J. PENNINGA.
den 3 Julij 1842. IJ. PENNINGA.
Familie, Vrienden en Bekenden, gelieven deze voor bijzondere kennisgeving aan te nemen.

*** Heden overleed tot onze bittere droefheid, ons geliefd Kindje THEODORUS PETRUS, slechts circa tien weken oud.
Sneek, N. WEDEMEIJER.
den 10 Julij 1842. A. E. WEDEMEIJER, geb. WITTENBERG.

Mijn dierbare Echtgenoot HAIJE RENSES VERWERDA, Mr. Ver-
wer alhier, overleed heden morgen om 2 ure, in den ouderdom van 56 jaren en 7 maanden. Zij alleen die den overledene gekend hebben, kunnen beseffen, wat ik, benevens zijne en onze Kinderen, in hem verlies.

Timmanrum, 30 Junij 1842. M. T. KOUWENBURG.

Deze dient tot algemeene en bijzondere kennisgeving.

De Affaires zullen op denzelfden voet blijven continueren.

, Heden overleed tot onze bittere droefheid, ons geliefd jongste Kindje, slechts bijna 16 maanden oud.

Sneek, den 3 Julij 1842.

J. F. MARTIN.
G. E. MARTIN, geb. VISSER.

Eenige kennisgeving.

NIJEHASKE, den 2 Julij 1842. God nam heden ons jongste Kind en eenigst Zoontje tot Zich, slechts 15 maanden mogten wij ons in zijn bezit verheugen.

T. PIJTTERSEN.
A. PIJTTERSEN, geb. HAGA.

, Heden overleed mijne geliefde Huisvrouw, mijner *zes* nog onmondige Kinderen zorgdragende Moeder, HENDRIKJEN JOHANNES TROMP, in den ouderdom van ruim 35 jaren, van welke ik ruim 13½ jaar met haar in den gelukkigsten echt mogt leven. — Na eene voorspoedige verlossing, voor ruim 3 weken, van eene Dochter, maakten onverwachtte toevallen een einde aan haar voor ons zoo dierbaar leven. Zij alleen, die de Overledene gekend hebben, kunnen beseffen wat wij in haar verliezen.

Tjerkgaast, den 5 Julij 1842. FOPPE JANS KLIJNSTRA.

De BOTER te Leeuwarden, den 8 Julij 1842, *f* 33,00 à *f* 35,00.

GROVE KAAS *f* 16,00 à *f* 20,25.

BOTERPRIJZEN, bedongen door het *FRIESCH GENOOTSCHAP van Proefondervindelijken Landbouw.*

LEEUWARDEN, Vrijdag den 8 Julij 1842: Puik Boter *f* 35,00.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

AMSTERDAM, den 9 Julij 1842.

NEDERLAND		Gebl.	RUSLAND.		Gebl.
Werk. Schuld 2½ pCt.	52$\frac{3}{16}$		1798, 1816.... 5 pCt.	106½	
Dito dito..... 5 „	100$\frac{15}{16}$ 101	100$\frac{15}{16}$	1828, 1829.... 5 „	105½	
Rest. Uitg. dito........			1831, 1833.... 5 „	98½	
Kansbilletten			Dito bij *Hope*.. 4 „	89$\frac{15}{16}$	90
Amortis Synd. 4½ pCt.	93$\frac{15}{16}$ 94	93$\frac{15}{16}$	Inschr. in Assig. 6 „		
Dito dito ..... 3½ „			Certifi. van dito 6 „	70½	
Handel-Maats 4½ „	151 151⅛	151	AMERIKA ... .. 6 „		
O. I. Leening 5 „	99$\frac{3}{16}$		Dito...... ... 5 „		
Aand. Rijn Spoorw....			POLEN.		
Dito Haarlemmer......			Aand. met Lot. fl. 500 *f*		
Dito Rotterdam.......			OOSTENRIJK.		
Haarl. Meer... 5 pCt.			Metaliek....... 5 pCt.		
SPANJE.			Dito .... 2½ „		
L. b. *Ard.* van 85 £ 5 pCt.	19$\frac{3}{16}$ 19¼	19$\frac{3}{16}$	W.-B. bij *G. & Co* 5 „		
Ardoins Coupon..	26½		BRAZILIE.		
Passive..............			Obl. te Lond. 5 pCt.		

Nap. Certific. bij *Falconnet & C°.* 5 pCt. 100½.

De markt in Hollandsche fondsen was heden tamelijk vast, met eenige levendigheid van handel.

Spaansche hebben zich, even als te Antwerpen, niet geheel op hun verhoogd standpunt van gisteren kunnen souteneren. De omzet was ook daarin vrij onbeduidend.

AANBESTEDING.

HET GRIETENIJ-BESTUUR VAN WIJMBRITSERADEEL, zal op Vrijdag den 15 Julij 1842, des namiddags ten 3 ure, in de Dorps Herberg te Heeg, in het openbaar aanbesteden:

Het AFBREKEN der bestaande, en weder OPBOUWEN van eene nieuwe WONING, bij en aan de Dorps School te Gaastmeer.

Het Bestek en de Conditiën zullen ter visie liggen bij den Schoolonderwijzer te Gaastmeer en ter Secretarie van Wijmbritseradeel te Sneek, terwijl op Donderdag den 14 Julij 1842 de noodige aanwijzing in loco zal worden gedaan, van des morgens 10 tot des namiddags 3 ure.

Sneek, den 5 Julij 1842.

Het Grietenij-Bestuur voornoemd,
S. VAN WELDEREN RENGERS.
Ter ordonnantie van hetzelve,
S. WIJBENGA, *Secretaris.*

Onderlinge verzekering voor Brandschade.

DE GECOMMITTEERDEN VAN DE ONDERLINGE BRAND-ASSURANTIE-SOCIETEIT OVER DE VOORMALIGE KANTONS *Franeker, Bolsward* en *Dronrijp*, berigten bij deze diegenen, welke hun VEE, HOOI en GRANEN, bij de gemelde Societeit wenschen verzekerd te hebben, dat de aangaven daarvan, vóór of op den 1 Augustus e. k., moeten geschieden; waartoe gelegenheid zal zijn, des Maandags in den Prins te Franeker, des Donderdags in den Wijnberg te Bolsward, en Zaturdagen den 23 en 30 dezer, in den Posthoorn te Dronrijp, telkens des voormiddags van 10 tot 12 ure.

Achlum, den 5 Julij 1842.

Namens de Gecommitteerden voornoemd,
DRAISMA DE VRIES, *Boekh. ad int.*

Onderlinge Brandwaarborg-Maatschappij van Woudsënd.

Aan belanghebbenden wordt herinnerd, dat *de inschrijving voor gewonnen* HOOI, *open staat, te beginnen* 12 *Julij eerstkomende, bij de Correspondenten der Maatschappij.*

De Directeur Boekhouder,
TROMP.

Onderlinge Verzekering voor Brand over Oost- en Westdongeradeel.

Aan belanghebbenden wordt kennis gegeven, dat tot de aangifte van VEE en GRANEN gelegenheid zal gegeven worden op Woensdag den 20 Julij 1842, van 2 tot 4 ure, bij K. JONGSMA, te Aalzum.

De Notaris J. ALBARDA Hz., te Leeuwarden, zal, op Woensdag den 20 Julij 1842, des morgens ten 9 ure, ten sterfhuize van *Okje Sjoerds de Vries*, Weduwe *van der Meulen*, in het Sint Anthonij Gasthuis aldaar, bij boelgoed, tegen gerede betaling, verkoopen:

MEUBELEN en HUISGERADEN, als: een Bureau, Spiegel, Schilderijen, Tafels, Stoelen, Bed en Peul met verder toebehooren, Glas, Koper, Tin en Aardewerk, Linnens, Lijfdragt en hetgeen ten dage van verkoop meer zal worden te voorschijn gebragt.

Des daags vóór de verkoop te bezigtigen.

BOELGOED. — De Notaris E. T. KUIPER, te Bolsward, zal, op Woensdag den 13 Julij 1842, des namiddags om 2 uren, ten sterfhuize van wijlen den Heer *P. S. van der Bij*, aan de Kerkstraat te Makkum, bij boelgoed, om gereed geld, presenteren te verkoopen:

Eenen welgeconserveerden Inboedel, bestaande uit MEUBELEN en HUISGERADEN, waaronder 1 Kabinet, 1 Pulpitum, 1 Secretaire, 1 Porseleinkast, 1 Laadtafel, 1 Schuiftafel, 1 Staartstukklok, 1 Kolomkagchel, 1 Linnenmangel, Tafels, Stoelen, Spiegels, Schilderijen, fijn Porselein, Engelsch, Delfsch, Glas en Aardewerk, Koper, Tin, Blik en IJzerwerk; voorts 2 Bedden met toebehooren, Bed- en Tafellinnen, Mans Kleederen en diverse Gouden en Zilveren Werken, waarbij 1 Gouden Zakhorologie, 1 Zilveren Soeplepel, 6 Dito Vorken, 14 Dito Lepels met gewerkte en gladde Stelen, 1 Kurkentrekker, 4 Suikerstrooijers enz., en al hetgeen meer zal worden ten voorschijn gebragt.

BOELGOED.

De Notaris C. J. JORRITSMA, te Sneek, zal Woensdag den 20 Julij a. s., 's morgens 9 uur aanvangende, in de Concertzaal op Leeuwenburg aldaar; om contant, veilen:

Eene aanzienlijke partij MANUFACTUREN, bestaande hoofdzakelijk in:

Zwart en gekleurd Merinos, Zaai, Chelas, Nankinet, Bonten, Broekenstof, Zijden Doeken, Katoen, Boeselaar, Duffel, Laken en hetgeen meer te voorschijn zal worden gebragt.

De Deurwaarder I. EISINGA, te Franeker, zal, op Maandag den 18 Julij 1842, des namiddags te 2 uur, te Groot Lankum, bij Franeker, tegen gereede en contante betaling, verkoopen: Eene groote partij Planken, Juffers, Dakpannen, Heijstellingen, een Schroef of Tonmolen, een Praam en wat meer zal worden geveild. Alles aldaar op dien dag aan het water genummerd liggende.

HOOI-BOELGOED.

De Notaris OOSTERHOFF, te Marssum, zal, op Woensdag den 13 Julij 1842, des namiddags om twee ure, ten huize van *R. J. Niemendal*, te Ritsumazijl onder Marssum, des verkiezende op crediet, bij boelgoed, verkoopen:

Ongeveer 50,000 pond best gewonnen HOOI, aangevoerd liggende bij de Harlinger Vaart bij Ritsumazijl onder Marssum.

De Notaris A HAAGSMA, te Wommels, zal, in gevolge bekomene autorisatie van de Arrondissements Regtbank te Sneek, mede ten verzoeke van Heer S. W. HOEKSTRA, Cand. Not. te Wommels, op Woensdag den 20 Julij 1842 provisioneel, en op Zaturdag den 30 derzelfde maand finaal, telkens des namiddags om 3 ure, ten huize van den Kastelein *W. L. de Roos*, te Wommels, publiek presenteren te verkoopen:

Eene voortreffelijke HEEREN HUIZINGE, bestaande uit vijf Woonkamers, een Slaapkamertje, Mangelkamer, Keuken, twee ruime Gangen, twee Kelders en ruime Zolder met beschoten dak; – voorzien van eene Regenwatersbak, Put en verdere commoditeiten: — benevens den daarbij gelegenen TUIN, waarin onderscheidene fijne Vruchtboomen; alles staande en gelegen zeer gerijfelijk aan den Trekweg bij de Brug te Wommels, in het geheel ter grootte van 11 roede; — grootendeels bij voornoemden *S. W. Hoekstra* in gebruik, en in zoo verre op den 12 November dezes jaars, doch voor het overige op den 12 Mei 1843 vrij te aanvaarden.

De Notaris O. B. OEBERIUS, te Sint Anna Parochie, zal, op Donderdag den 21 Julij 1842, des voormiddags te 9 uren precies, ten sterfhuize van *Dirk Minnes Jongerhuis*, in leven Brouwer te Sint Jacobi Parochie, bij boelgoed, verkoopen:

LEVENDE HAVE en GARDENIERS GEREEDSCHAP, als: 1 bruin Merriepaard, mak en bereden, 2 vare Koeijen en 2 Schapen, 1 Chais, 1 Bolderwagen, 2 Gereiden met Hoofdstellen, 2 Kroodwagens, Harken, Vorken, Griepen, enz., 1 Korenmaat, Schalen en Evenaar, 1 koperen Handketel en verder Gereedschap.

MEUBELEN en HUISRAAD, bestaande in 1 eikenhouten Kabinet, 1 Secretaire, 1 Chifonière, 1 Pulpitum, 1 Staartstukklok, 1 Vriesche Klok, 1 Weerglas, Spiegels en Schilderijen, 4 Bedden met toebehooren, 1 Kagchel, Tafels en Stoelen, Koper, Glas, Tin, IJzer en Aardewerk; 1 Draaibank en eenig Timmergereedschap.

Eene verzameling van BOEKEN, waaronder eenige beste Werken, 2 PIANO FORTE'S en 1 KLAVIER.

TAPPERS-GADING, als: 12 tinnen Bierkannen, dito kleinere Vochtmaten, Glazen, Romers en Flesschen, Tafels en Banken, en wat meer te voorschijn zal worden gebragt.

NIEUWE RIJTUIGEN.

S. P. HEIJMANS, Deurwaarder te Leeuwarden, zal, op Vrijdag den 15 Julij 1842, des morgens om elf ure, ten huize van den Kastelein *Rienk Post*, te Leeuwarden, verkoopen:

Eene nieuwe buitengewoon fraaije BAROUCHETTE, voor 6 personen, breede Knechtsbank en Lantaarn, nog nimmer gebruikt; 2 beste KAPWAGENS en CHAISEN.

Iemand hier iets willende bijvoegen gelieve zulks tijdig op te geven.

J. O. TERGUIN, Eerste Deurwaarder bij de Arrondissements Regtbank te Leeuwarden, wonende in de Groote Kerkstraat aldaar, zal, op Maandag den 18 Julij 1842, des morgens ten tien ure, ten huize en ten laste van STIJNTJE AUKES POELSTRA, Huisvrouw van en gesterkt met haren Man *Klaas Lolkes van Gelder*, Landbouwer nabij Berlicum, bij Executie tegen dadelijke betaling, verkoopen:

MEUBELEN en HUISGERADEN, een gouden Oorijzer, benevens een Paard, een Koe, een Kalf, twee Varkens, een Schaap, twee Hooiwagens en hetgeen meer ten dage des verkoops zal worden aangeboden.

Uit de hand te koop:

Ongeveer 8 à 9000 N. ponden best eerst hooglandsch gewonnen HOOI, geschikt om te vervoeren. Te bevragen bij J. IJKEMA, onder Abbega.

De Ondergeteekende maakt hiermede bekend, dat hij eigenaar geworden is van eene SMEDERIJ, en welke door hem reeds is aanvaard, staande op de Noorderhaven, wijk C, no. 190; vroeger met succes door *J. J. Faber* gedreven. Deze Smederij door hem zullende worden voortgezet, recommandeert hij zich ten vriendelijkste, zoo wel in het maken van Scheepswerk als anderzins.

Harlingen, den 2 Julij 1842 P. HAMSTRA.

De Ondergeteekende EGBERT PAS, Veeärts te Hallum, roept door deze terug al de woorden en gezegden welke hij tegen de bekwaamheden en het gedrag van KORNELIS ARENT KIM, Veeärts der 1ste Kl. te St. Anna Parochie, gesproken heeft, en betrekking hebbende op de zaak van het beoordeelen en doodmaken der Paarden van *Hans Wigles Westra*, Landbouwer te Ferwerd, voorgevallen den 17 en 18 Mei 1842.

E. PAS.

BEKENDMAKING.

H. J. VERWER, te Gorredijk, maakt door deze bekend, dat bij hem alle kleuren in Wollen, Linnen, Katoenen en Zijden Stoffen echt en onvervalscht kunnen geverfd worden; zelfs kan zwart en blaauw Merinos of Laken bruin of groen geverfd worden. Alles zoo civiel als mogelijk is. Verzoekt een ieders gunst en recommandatie.

ZEGT HET VOORT.

LEES HIER! – P. L. MIRANDE,

Maakt door deze aan het geëerde Publiek bekend, dat hij zal uitgepakt zijn van Vrijdag den 15 tot Zaturdag den 23 dezer, bij KINGMA, in den Wijnberg op den Wirdumerdijk te Leeuwarden, met een fraai assortiment BRABANDSCHE VILTEN HOEDEN; ook dito ZIJDEN, in differente fatsoenen en prijzen; ook de laatste smaak die nu in Parijs is uitgevonden. Neemt oude Hoeden tegen nieuwe in ruiling aan. Ook alle soorten van MODE PETTEN, STROPDASSEN met en zonder slippen, DRAAGBANDEN, enz.

Mejufvrouw ANNA SCHOLTE, van Amsterdam, heeft de eer, de Dames te berigten, dat zij alhier is gearriveerd, met een assortiment MODE-ARTIKELEN en ZIJDEN STOFFEN, welke zij voor zeer verminderde prijzen verkoopt, ten huize van den Heer A. J. POSTHUMA, bij het Stadshuis.

Billartpartij te Arum:

Met consent van den Heer Grietman van Wonseradeel, gedenken eenige Liefhebbers met den Kastelein D. ZEILSTRA, op Zaturdag den 16 Julij e. k., te laten Verbillartspelen: *Eene ZILVEREN ZAK-TABAKSDOOS.* De aangave moet geschieden des morgens vóór tien ure, hiertoe wordt ieder uitgenoodigd.

HARDDRAVERIJ TE SCHEEMDA,

welke zal geschieden Woensdag den 27 Julij 1842.

PRIJS: Eene fraaije GOUDEN ZWEEP.

PREMIE: Een dito ZILVEREN TABAKS-KOMFOOR.

Waarop alle Paarden zullen worden toegelaten, die van Koningswege geen Prijs of Premie gewonnen hebben, en tot genoegen der Keurmeesters zijn.

De aangifte der Paarden des voormiddags te 11 uren, bij J. TIDDENS; de Rijding te 2 uren.

)o( )o( )o(Een Med. Doctor in een voornaam dorp van *Vriesland*, vraagt iemand van de Protestantsche Godsdienst, voorzien van getuigschriften van goed zedelijk gedrag, de Receptuur kundig en in staat de Apotheek eenigzins waar te nemen. Men adressere zich met franco brieven gem. W. L., bij den Boekhandelaar W. EEKHOFF, te *Leeuwarden.*

Door J. B. WOLTERS, Boekverkooper te *Groningen*, is uitgegeven en alom verkrijgbaar gesteld:

I. *Geschiedenis der Doopsgezinden in* GRONINGEN, OVERIJSSEL *en* OOST-FRIESLAND. *Van derzelver ontstaan tot dezen tijd, uit oorspronkelijke stukken en echte berigten opgemaakt, door* S. BLAUPOT TEN CATE. Met Bijlagen en Kaarten. Eerste Deel. In gr. 8° . *f* 3,25. (Dit gemeenschappelijk met den Heer W. EEKHOFF, te *Leeuwarden.*)

II. *Leerredenen van* E. H. SIKKES, Pred. te Bonda. In gr. 8°. . . *f* 2.

III. PORTRETTEN van de *Hoogleeraren* I. BAART DE LA FAILLE en A. A. SEBASTIAN. Geteek. door *Kaijser* en in koper gegraveerd door *Lange.* In fol. Ieder . . . . *f* 2,50

IV. *Negen Fabels van* LA FONTAINE, bearbeid met het doel, om het oordeel te scherpen, duidelijke begrippen te doen vormen, den smaak te beschaven en nuttige zaakkennis te doen verwerven. In kl. 8vo. *f* 0,40.

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.

VERSLAG

VAN

HEEREN GEDEPUTEERDE STATEN,

AAN DE

HEEREN STATEN

DER

PROVINCIE VRIESLAND.

Gedaan in derzelver gewone Vergadering van den 5 Julij 1842.

EDEL GROOT ACHTBARE HEEREN!

Bij art. 45 van het Reglement, bepalende de wijze, waarop het gezag n de magt door de Staten van *Vriesland*, overeenkomstig de Grondwet, ordt uitgeoefend, bepaald zijnde, dat Gedeputeerde Staten bij iedere geone zitting der Staten een verslag doen van den staat der Provincie, met betrekng tot derzelver beheer, hebben wij de eer UEd. Groot Achtb., bij dee, zoodanig verslag, over het verloopen jaar, aan te bieden, waarin wij atgene hebben opgenomen, wat wij vermeenden daarin te behooren en eer bijzonder UEd. Groot Achtb. aandacht te verdienen; doch waaroment wij evenwel aan UEd. Groot Achtb. moeten opmerken, dat bij hetelve eenige onderwerpen niet zijn behandeld, die vroeger in onze versla- wierden gevonden, nithoofde de Heer Staatsraad, Gouverneur der Procie, door wiens mededeelingen wij daartoe in staat wierden gesteld, ons eft te kennen gegeven, dat die onderwerpen in het door Zijn Hoog Ed. estrenge aan UEd. Groot Achtb. uit te brengen verslag zouden worden genomen.

In de eerste plaats UEd. Groot Achtb. dan mededeelende de uitkomsten. an den Landbouw, dien belangrijken tak van bestaan voor dit Gewest, trekt het ons tot leedwezen, dat wij UEd. Groot Achtb. moeten te kenen geven, dat die uitkomsten, over het algemeen, ongunstig zijn geweest.

De oogst van de *Tarwe*, *Garst*, *Boekweit*, het *Lijnzaad*, het *Vlas*, en e *Aardappelen* is zeer ongunstig uitgevallen; terwijl die van de *Rogge*, et *Klaverzaad*, de *Erwten*, *Paarden-* en *Duivenboonen* als geheel mislukt oet worden beschouwd.

Ten aanzien van de *Rogge* kunnen wij hier echter mededeelen, dat deive in deze Provincie minder was besmet door het zoogenaamde *moeder-ors* (secale cornutum), dan wel elders het geval schijnt te zijn geweest, o dat het product, zonder buitengewone maatregelen of voorzorgen te eischen, vrijelijk in den handel heeft kunnen worden gebragt.

De *Cichorei*, hoewel op de zandgronden beter geslaagd, dan op de kleiden, wordt geacht een middelmatig gewas te hebben opgeleverd; doch prijzen zijn buitengewoon laag geweest.

Wat het *Koolzaad* betreft, zoo heeft de uitkomst de verwachting daar-n, welke zeer ongunstig was, overtroffen, zijnde de prijzen van hetzel-, gedurende den dorschtijd, buitengewoon hoog geweest, hoewel door slechte weder, tijdens de dorsching, veel zaad is verloren gegaan.

De *Haver* is echter de eenige vrucht, welke gerekend kan worden wel zijn geslaagd, en voordeelige uitkomsten te hebben opgeleverd, zoo wel oor de hoedanigheid en hoeveelheid, als door de goede prijzen, welke arvoor konden worden bedongen.

Ongunstig noemden wij deze uitkomsten, en UEd. Groot Achtb. zullen t met ons beseffen, wanneer men in aanmerking neemt, hoe belangrijk de

opgenoemde artikelen van den Landbouw voor deze Provincie zijn, voo
die van de *Rogge*, het *Koolzaad*, het *Vlas*, de *Aardappelen* en de *Boekw*

De *Graslanden* en de oogst van het *Hooi* hebben, over het algeme
ook geene voordeelige uitkomsten gehad, en beide hebben door het afw
selende weder en door den menigvuldigen regen veel geleden.

De hoeveelheid der gemaakte *Boter*, in verband staande met den meer
ren of minderen groei der graslanden en de hoedanigheid van het *Hooi*,
diensvolgens minder geweest dan in gewone jaren, en wordt het versc
gerekend een vierde gedeelte te bedragen. Even als in het vorige ja
waren ook weder in het afgeloopene de prijzen hoog.

De hoeveelheid der gemaakte *Kanterkaas* heeft die van het jaar 18
overtroffen.

Volgens de opgaven wegens de markten te *Leeuwarden* en te *Sn*
heeft de middelprijs der *Boter* in 1841 bedragen *f* 35,54, waarvan de ho
ste prijs is geweest in de maand Maart *f* 44,00 en de laagste in de m
Mei *f* 28,50; terwijl de middelprijs van de *Kanterkaas* is geweest *f* 20
hebbende de hoogste prijs bedragen *f* 24,00 en de laagste *f* 16,50.

De ingekomene berigten omtrent den toestand van het *Rundvee*, waa
de prijzen over het algemeen hoog zijn geweest, luiden gunstig, en h
zeer zich ongelukkig, in dit voorjaar, twee gevallen van *Longziekte* h
ben opgedaan, zoo mogen wij ons echter verheugen, dat die verwoeste
en verschrikkelijke ziekte zich tot nog toe niet verder heeft verspreid.

Nadat ons gevoelen daaromtrent door den Heer Staatsraad, Gouvern
was ingewonnen, en Zijn Hoog Ed. Gestrenge ons later had te kennen
geven, dat op Zijn H. Ed. Gestr. last was overgegaan tot de afmaking
al het zich in de bedoelde stallen bevindende Rundvee, zoo wel van
kennelijk zieke, als van het schijnbaar gezonde, en tot het begraven
hetzelve onder de vereischte voorzorgen, hebben wij ook verder zood
maatregelen genomen, als wij in de bestaande omstandigheden wenschel
en van belang achten, om de verspreiding dier ziekte, zoo veel mogel
voor te komen.

De ingekomen rapporten omtrent den toestand van het overige zich
deze Provincie bevindende vee luiden, over het algemeen, niet ongunst
en hetzelve heeft niet door deze of gene ziekten bijzonder te lijden geh
met uitzondering van de Schapen, waaronder, behalve langs de zeestr
den en in de Grietenijen het *Bildt*, *Hemelumer Oldephaert en Noordwold*
Gaasterland en een gedeelte van *Lemsterland*, in het najaar, en vooral
de maanden November en December, het *ongans* of de *galziekte* s
heeft geheerscht.

De *Wol*, dit belangrijk product van de Schapen, heeft weinig voor
len voor den veehouder opgeleverd; want dit artikel is, ten gevolge
geringe verzending van hetzelve, tot lage prijzen moeten worden verko

Onder de *Varkens* heeft de gewone ziekte weinig geheerscht, met
zondering in de Grietenijen *Hemelumer Oldephaert en Noordwolde* en *Ga*
sterland; doch dezelve hebben overigens weinig voordeel aangebragt,
het spek goedkoop, en het voeder hoog in prijs was.

De gecroiseerde Chinesche Varkens worden nog bij voortduring zeer
zocht.

Wat de *Paardenfokkerij* aanbelangt, zoo zijn er minder Veulens aa
fokt dan vroeger, doch men legt er zich, luidens de bij ons ontv
rapporten, steeds meer en meer op toe, om het echte Vriesche ras te
edelen, en, uit dat oogpunt beschouwd, mag de toestand der Paard
kerij gunstig worden genoemd.

Het getal der gedekte Merriën heeft bedragen 1944, terwijl er, voor
verre de belanghebbenden daarvan aangifte hebben gedaan, 1051 Ve
zijn geworpen; hebbende het getal der Dekhengsten, die toegelaten
geworden, 34 beloopen.

Voor zoo verre ons bekend, worden de verordeningen van het bedoelde Reglement behoorlijk nageleefd, en beginnen dezelve reeds goede vruchten te dragen, zoo dat men de gegronde hoop mag voeden, dat de belangen der Paardenfokkerij voor deze Provincie daardoor zeer zullen worden bevorderd.

Ofschoon sedert eenige jaren op het eiland *Ameland* Hengsten van vreemd ras, uit 's Rijks Stoeterij te *Borculo*, zijn geplaatst geweest, zoo is deze maatregel evenwel dit jaar achterwege gebleven, hetwelk schijnt te moeten worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat genoemde Stoeterij, volgens hetgeen wij deswegens hebben vernomen, als 's Rijks inrigting is opgeheven, hoewel ons daarvan officieel niets is bekend.

Deze aangelegenheid nogtans, in het belang van het eiland en van de Paardenfokkerij aldaar, dringend voorziening vorderende, te meer daar art. 14 van het Provinciaal Reglement op de Paardenfokkerij bepaalt, dat op het *Ameland* geene andere Hengsten, dan uit 's Rijks Stoeterijen, zullen worden geplaatst of toegelaten, hebben wij ons tot Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken gewend, met verzoek, om ten lezen de vereischte maatregelen te nemen, opdat dit jaar de Paardenfokkerij op gedacht eiland niet, tot groote schade, zoude behoeven stil te staan.

Wij hebben echter tot nog toe op dit ons schrijven geen antwoord ontvangen, evenmin als op dat, waarbij wij in het vorige jaar onze beschouwingen hadden medegedeeld nopens de middelen, die tot verbetering van de Paardenfokkerij op het eiland *Ameland* zouden kunnen en behooren te worden aangewend, zoodat wij dienaangaande nog in het onzekere verkeeren en de nadere maatregelen, Gouvernementswege ten dezen te nemen, te gemoet zien.

Het afgeloopen jaar is voor de *Bijenteelt* zeer nadeelig geweest; er is weinig was en honig gewonnen, en de meeste stallen zijn bovendien aanmerkelijk ingekort.

De *Warmoezerijen* en *Bloemisterijen* hebben mede eene ongunstige uitkomst opgeleverd en weinig voordeel aangebragt.

De *Boomkweekerijen* zijn in eenen bloeijenden staat; en er hebben vele beplantingen plaats gehad, zoodat dezelve gunstig zijn geslaagd.

De oogst der *Vruchtboomen* is redelijk geweest, en de *Houtgewassen* zijn goed gegroeid.

Aan de ontginning van woeste gronden schijnt langzamerhand meerdere uitbreiding te worden gegeven, en van tijd tot tijd komen er bij ons aanvragen in, om, onder het genot van de bij de wet dienaangaande gemaakte bepalingen, zoodanige ontginningen aan te vangen.

De twee, door de Heeren *Barend Visser en Zoon* te *Harlingen*, ter Walvisch en Robbenvangst uitgeruste schepen hebben ook in 1841, even als in de beide voorgaande jaren, eene slechte vangst gehad, en is aan de uitreeders de premie voor wanvangst weder toegekend geworden. De vangst bestond uit twee Walvisschen en 700 Robben.

In de hoop op eene betere uitkomst, welke tot voortdurende instandhouding dezer onderneming zoo zeer noodig is, zijn de gedachte schepen in dit voorjaar weder uitgezonden, en de berigten, die daarvan reeds zijn ingekomen, luiden niet ongunstig.

Wij hebben, in overeenstemming met de daaromtrent bestaande verordeningen, vergunning verleend tot het oprigten van navolgende Fabrijken en Trafijken of tot verandering in de bestaande, als:

tot eene *Stijfsel*, *Macaroni* en *Vermicelli* Fabrijk van aardappelen, te *Oudwoude*;

tot eene *Wagenmakerij*, onder den dorpe *Herbaijum*;

tot eene Aardappel-brandewijn stokerij, door stoom gedreven, benevens eene Brandewijn-distelleerderij, te *Dragten*;

tot eene *Tabaksfabrijk* aldaar;

tot het plaatsen van Windmolens op twee Cichorei-fabrijken, te *Leeuwarden*, en tot het oprigten van eenen Cementmolen, door paarden gedreven, mede te *Leeuwarden*.

Wijders is door de Heeren Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Financien, bij gemeenschappelijke dispositie, vergunning verleend tot oprigting van eenen *Rog-* en *Pelmolen*, te *Harlingen*.

De jongst verloopene herfst en winter zijn voor onze *zeeweringen* bij zonder gunstig geweest, en dezelven hebben geene buitengewone schade of rampen bekomen.

Bij voortduring blijven de Dijksbesturen, over het algemeen, de beste zorg aanwenden, niet alleen om de dijken en waterkeeringen in goeden toestand te houden, maar ook om dezelven, zoo veel mogelijk, in verband tot de omstandigheden en het vermogen der contributien, te verbeteren, terwijl de bestaande verordeningen en voorschriften, naar behooren, worden opgevolgd en nageleefd.

De steenenvoeting bij de Kimswerder opreed, in de contributie van de vijf deelen zeedijken buitendijks, is vóór den winter voltooid geworden, en is bevonden in goeden staat te zijn afgewerkt. De ondervinding zal echter nog moeten leeren, of derzelver aanleg voldoende zal zijn, om te beantwoorden aan het doel, waartoe dezelve is daargesteld.

Bij het Dijksbestuur der vijf deelen zeedijken binnendijks is men voornemens eene niet onbelangrijke verzwaring aan een gedeelte van den zeedijk tot die contributie behoorende, tot stand te brengen, waarvan men echter gemeend heeft de uitvoering tot het volgende voorjaar te moeten verschuiven.

In de contributie van de zeven Grietenijen en stad Sloten wordt ook weder, in dit jaar, eene belangrijke buitengewone verbetering tot stand gebragt, welk werk bij aanbesteding is aangenomen voor eene som van *f* 21,800,00. Hetzelve bestaat in eene verzwaring van den dijk ten oosten van de *Lemmer*, over eene lengte van 589 ellen, in verband met de overige reeds, van tijd tot tijd verzwaarde dijkvakken, geschiedende die aanleg naar het volgende profil: hoogte der kruin 4,50 el boven volzee, met eene kruinsbreedte van 1 el, en over 360 ellen, met eene buitenvalling of dossering van 10 op 1, en aan wederzijden voor de overige gedeelten van 9 op 1 en van 8 op 1, ten einde eene geleidelijke vereeniging van het verzwaarde dijkvak met de nevensliggende vakken te verkrijgen, wordende aan de binnenglooijing doorgaande eene helling van 3 op 1 gegeven.

De nuttigheid en doelmatigheid van zulke en andere werken kan niet in twijfel worden getrokken, en de Commissie tot den Waterstaat uit onze Vergadering heeft zich dan ook bij hare onlangs gehoudene inspectie daarvan volkomen mogen overtuigen.

Bij ons verslag in den jare 1837 deelden wij aan UEd. Groot Achtb. mede, dat men in de Provincie *Overijssel* nog bedacht scheen te zijn op een plan, om de rivier de *Linde* bij *Kuinre* of te sluiten; dat althans Heeren Gedeputeerde Staten van dat Gewest daarover met ons in briefwisseling waren geweest; doch dat wij gemeend hadden zwarigheid te moeten maken om aan Hun Ed. Gr. Achtb. voorstel, om tot de kosten van die afsluiting bij te dragen, eenig gevolg te geven, uit hoofde de *Lindedijk*, tot deze Provincie behoorende, in zulk eenen goeden staat was gebragt, dat dezelve geacht mogt worden, ons van die zijde tegen alle gevaar te kunnen beveiligen.

Later is van den kant der Provincie *Overijssel* met ons omtrent dat onderwerp nog eene nadere briefwisseling gevoerd, waarbij eenige punten, de uitvoering van het bewuste werk betreffende, in aanmerking kwamen en behandeld wierden, voor zoo veel de Provincie *Vriesland* geacht konde worden daarbij belang te hebben of te zijn betrokken, waarover laatstelijk handelde onze missive van de maand Julij 1839, en bij welke briefwisseling

wij, onder anderen, hadden te kennen gegeven, niet ongenegen te zijn om, na de daarstelling van de bewuste afsluiting, te onderhandelen omtrent de som, door deze Provincie, tot het onderhoud der bedoelde daargestelde werken bij te dragen, in evenredigheid tot hetgeen het onderhoud van onzen *Lindedijk*, ten gevolge van de daarstelling dier afsluiting, geacht zoude kunnen worden minder te zullen kosten.

Sedert dat ons schrijven vernamen wij niets naders van deze geheele zaak, tot dat in de maand December des vorigen jaars, door toevallige omstandigheden, ter onzer kennis kwam, dat de vroeger behandelde afsluiting van de rivier de *Linde* bij *Kuinre*, van wege de Provincie *Overijssel*, zoude worden tot stand gebragt, en dat de aanbesteding daarvan reeds op den 10 dier maand zoude plaats hebben.

Deze onverwachte omstandigheid was oorzaak, dat wij daaromtrent dadelijk eene briefwisseling openden, waaruit het ons dan ook al spoedig gebleek, dat inderdaad die aanbesteding op den gezegden dag zoude plaats hebben, en dat de uitvoering van de werken, tot die afsluiting benoodigd, was goedgekeurd bij Koninklijk besluit van den 19 October 1841, no. 58.

De bewuste aanbesteding heeft ook een gunstig gevolg gehad, zoodat men met het werk reeds sedert eenigen tijd bezig is.

Intusschen hebben wij die maatregelen genomen, welke het belang dezer Provincie, in de bestaande omstandigheden, scheen te vorderen, en wij vleijen ons dat de tusschen het Provinciaal Bestuur van *Overijssel* en ons aanhangige deliberatien, wegens of omtrent de punten, die in het belang van deze Provincie, eene regeling vereischen, eene gewenschte uitkomst zullen hebben, en dat wij, ter zijner tijd, de dienaangaande te treffen overeenkomst aan UEd. Groot Achtb. goedkeuring zullen kunnen onderwerpen, onder mededeeling van hetgeen door ons in deze aangelegenheid is verrigt.

Ten aanzien van den Binnenlandschen Waterstaat, kunnen wij UEd. Groot Achtb. mededeelen, dat de reeds tot standgebragte, zoowel als de nog daargesteld wordende verbeteringen, hetzij dan van algemeen, hetzij van minder algemeen, of wel, in de eerste plaats, van plaatselijk belang, aan het doel, bevordering van waterlossing en scheepvaart, blijven beantwoorden.

De slatting der *Menaldumervaart*, met de uitvoering van welk werk men tijdens het opmaken van ons vorig verslag reeds was aangevangen, en waarvan wij toen aan UEd. Groot Achtb. de noodige mededeeling hebben gedaan, is, door een zamenloop van ongunstig weder en andere omstandigheden, in het geschikte werksaisoen van 1841 niet kunnen worden voltooid, doch hebben de onderhoudpligtigen zich genoodzaakt gevonden, om de voortzetting daarvan, tot aan het voorjaar van 1842, uit te stellen.

Behoorlijk tijdig is men dan ook weder daarmede begonnen, en thans is dat werk reeds afgedaan en opgenomen, zoodat de vaart weder is opengesteld.

Dadelijk na den afloop van UEd. Groot Achtb. buitengewone vergadering, op den 25 Mei jl. gehouden, hebben wij den Heer Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in deze Provincie uitgenoodigd, om, ten spoedigsten over te gaan tot het opmaken en inzenden van de vereischte bestekken en begrootingen van kosten, waarop, zoodra mogelijk, zoude kunnen plaats hebben, de aanbesteding van de werken, waartoe in die vergadering, tot voortzetting van de verbeteringen in den Binnenlandschen Waterstaat der Provincie, is besloten.

Op den 16 Junij jl. zijn deze stukken bij ons ontvangen en na dezelven, voor zoo verre noodig, te hebben onderzocht, en daaraan onze goedkeuring te hebben gehecht, is de aanbesteding der bedoelde werken bepaald op den 8 Julij aanstaande, ten einde bij gunstigen afloop terstond daarmede te doen beginnen.

Buiten en behalve de doorgraving van den ouden dam, het leggen eene draaibrug over dezelve en het afbreken van de bestaande Steenenboog en veranderen dezelve in eene vaste brug, zal ook, tot ons genoegen, kunnen worden overgegaan tot de uitvoering der geprojecteerde wegsverbetering naar *Suameer*, daar door het Grietenijbestuur van *Tietjerksteradeel*, daartoe zal worden geleverd eene bijdrage van *duizend guldens*, en hetzelve bovendien voor het voortdurend onderhoud van dien verbeterden weg de vereischte zorg zal dragen.

Met betrekking tot het werk, hetwelk, in den jare 1843, tot voortzetting van de verbeteringen in den Binnenlandschen Waterstaat, zoude kunnen worden uitgevoerd, zullen wij eene afzonderlijke voordragt aan UEd. Groot Achtb. deliberatien onderwerpen.

De toestand der Veenderijen is, in het afgeloopen jaar, hoogst ongunstig geweest, en er zijn belangrijke hoeveelheden turf verloren geraakt en bedorven, zoo wel ten gevolge van den menigvuldigen en aanhoudenden regen, als ten gevolge van den daardoor later ontstanen buitengewoon hoogen waterstand.

Verschillende Veenlieden verkeerden door die omstandigheden in hoogen nood en buiten staat om, althans op den bepaalden tijd, de, wegens de in 1841 geveenden turf, verschuldigde slik en armegelden te voldoen. Zich om remissie of uitstel van betaling tot ons gewend hebbende, zijn wij, door de dienaangaande ingewonnen rapporten, tot de overtuiging gekomen, dat er, in het belang van vele, zoo niet van de meeste, Veenlieden, noodzakelijk een *buitengewone* maatregel, door *buitengewone* omstandigheden gevorderd, zoude behooren plaats te hebben, ten einde den ondergang van velen, gepaard gaande met een stilstand der verveeningen, voor te komen, en te verhinderen, dat weder anderen met al te moeijelijke en zwaar vallende betalingen zouden worden belast.

Ons evenwel, op grond van de op het stuk der verveeningen bestaande bepalingen, onbevoegd achtende, om deze remissie of dit uitstel van voldoening der bedoelde slik- en armegelden te verleenen, hebben wij, bij schrijven van den 6 Januarij dezes jaars, no. $\frac{7}{256}$, Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken verzocht, om daartoe voor ons Zijner Majesteits autorisatie wel te willen aanvragen, opdat aan ons de magtiging mogt worden verstrekt, om, waar dit door ons noodig zoude worden bevonden, naar bevind van zaken en omstandigheden, aan de Veenlieden in deze Provincie remissie of uitstel van de betaling der wegens den in 1841 geveenden turf, verschuldigde slik- of armegelden, of van beiden, te verleenen.

Op deze onze aanvraag zijn wij Zijner Majesteits beslissing noch wachtende; doch wij hebben intusschen, voor zoo veel dit onder ons bereik was en daartoe aanleiding bestond, die maatregelen genomen, welke zouden kunnen strekken, om, met inachtneming der in werking zijnde verordeningen, de zaak, in het belang der betrokken Veenlieden, in haar geheel te houden.

De bij ons ingekomene en door de Ambtenaren van den Waterstaat ontworpene Reglementen op de bepoldering, verveening en droogmaking der veengronden, gelegen onder de dorpen *Oosterzee* en *Echten*, in de Grietenij *Lemsterland*, en onder de dorpen *Spanga*, *Scherpenzeel*, *Munnekeburen*, *Nijetrijne*, *Oldelamer* en *Oldetrijne*, ten westen der *Helomavaart*, in de Grietenij *Weststellingwerf*, hebben een punt van onze onderzoekingen en overwegingen uitgemaakt, waarvan het gevolg is geweest, dat wij gemeend hebben die ontwerpen, met de daartoe behoorende stukken, te moeten stellen in handen van de daarbij respectivelijk betrokkene Grietenij besturen van *Lemsterland* en *Weststellingwerf*, ten einde ons daarop, na de Veenlieden in derzelver belang te hebben gehoord, te dienen van Hun Ed. Achtb. berigt, consideratien en advies; terwijl tevens door ons omtrent de regeling

van den te leggen dijk, ten oosten van den Veenpolder in *Lemsterland*, het gevoelen van het Grietenij bestuur van *Schoterland* is ingewonnen.

De, ten aanzien van de verveeningen, bestaande verordeningen, welker handhaving zeer veel afhangt van de Polder besturen, die geheel op den duurzamen goeden gang dier belangrijke aangelegenheid eenen grooten invloed kunnen uitoefenen, worden, over het algemeen, behoorlijk opgevolgd, en dit mag, zoo wel voor het algemeen belang van deze Provincie, als ook bijzonder voor die oorden, waarin de verveeningen plaats hebben, zeer wenschelijk en nuttig worden geacht.

Omtrent de middelen van vervoer te water en te lande kunnen wij UEd. Groot Achtb. mededeelen, dat dezelve aan de behoeften voldoen, en dat daarin, bij voortduring, verbeteringen worden aangebragt.

Wij vernemen dat de Vriesche Stoomboot-Maatschappij eerlang de geconcessioneerde dienst tusschen de *Lemmer* en *Amsterdam* zal aanvangen, met de daarvoor gebouwde stoomboot *Willem II.*

Van de overige twee verleende concessien, waarvan wij UEd. Gr. Achtb. reeds vroeger mededeeling hebben gedaan, is geene in werking gebragt.

Van de aangevraagde vergunningen, tot het in werking brengen van Stoombootdiensten op de binnenwateren der Provincie, is er eene tot stand gekomen; namelijk die van de Vriesche Meer- en Kanaal-Stoomboot-Maatchappij, te *Joure* gevestigd, voor de dienst van *Joure* over *Sneek*, *IJlst*, *Heeg*, *Woudsend* en *Sloten* naar de *Lemmer*.

De opgelegde proefvaart, waarvan wij in ons vorig verslag reeds melding maakten, volgens de daaromtrent van de betrokken Besturen en Ambtenaren ingekomen rapporten, de meest gunstige uitkomsten hebbende opgeleverd, is, onder de noodig geoordeeld wordende bepalingen en voorzorgen, de vereischte concessie, *tot weder opzeggens toe*, verleend, waarna die stoombootvaart is geopend.

Door dezelfde Vriesche Meer- en Kanaal-Stoomboot-Maatschappij verzoekschriften ingediend zijnde, ter bekoming van concessie tot het in geregelde dienst brengen, van stoombooten tusschen *Sneek* over de *Oudeschouw*, *Irnsum*, *Grouw* en *Bergum* naar *Stroobos*, en van *Heerenveen* op *Sneek* en de *Lemmer*, hebben dezelve ten gevolge gehad de vergunning tot het doen van proefvaarten met stoombooten op de bedoelde wateren, onder de bij die vergunning gestelde voorwaarden; zijnde de finale beschikkingen voorloopig aangehouden, in afwachting van den uitslag der bewuste proefnemingen, welke laatsten evenwel tot nog toe geen plaats hebben gehad.

Verders is onlangs nog aan die zelfde Maatschappij concessie verleend, tot het aanleggen van eene dienst, met ijzeren barges, voor de overbrenging van personen en goederen tusschen *Sneek* en *Leeuwarden*, in onmiddelijk verband met de diensten van hare stoombooten tusschen de *Joure*, *Sneek* en de *Lemmer*.

Onder de bepalingen en voorwaarden, waarop deze concessie is verleend, behoort deze, dat, tot onderscheiding van een gewoon trekschuitenveer, de dienst met de barges van *Sneek* tot *Leeuwarden*, vice versa, steeds in den tijd van *twee en een half uur* zal behooren te worden afgegd.

Wat aanbelangt de postwagendiensten, zoo zijn daaromtrent de volgende concessien verleend:

aan *B. J. Hoffinga*, te *Harlingen*, voor eene postwagendienst tusschen eerstgemelde stad en *Leeuwarden*, waaromtrent, even als ten aanzien van eene vroeger verleende concessie aan *N. J. Hoedemaker* en *N. F. Giel*, later is bepaald, dat de termijn van drie maanden, voor het in werking brengen dier diensten, gerekend zal worden een aanvang te nemen met den dag, waarop de nieuw aangelegd wordende straatweg tusschen gemelde steden, voor het algemeen gebruik, zal worden opengesteld; en

aan *Klaas Groen*, voor eene postwagendienst tusschen *Heerenveen* en *Leeuwarden*, om de dienst des Dingsdag en Vrijdags te verrigten;

terwijl aan *M. E. van Dijk*, te *Groningen*, ondernemer eener dilligence dienst tusschen *Groningen* en *Leeuwarden*, is vergund, om de vracht reizigers te brengen van *f* 3.40 op *f* 3,65, en aan de postwagen ondernemers *W. Visser*, c. s., te *Zwolle*, is toegestaan, om hunne postwagen tusschen *Rotterdam*, *Groningen* en *Leeuwarden*, voortaan van 1 November tot ultimo Maart van elk jaar, zoo wel te *Groningen* als te *Leeuwarden*, een uur later, als het daarvoor vroeger vastgestelde tijdstip, te doen aankomen.

Nadat ons, omtrent de vordering der straatwegen van *Leeuwarden* op *Harlingen* en de *Lemmer*, voor zoo veel noodig, door den Heer Staatsraad, Gouverneur dezer Provincie, de vereischte inlichtingen en mededeelingen waren gegeven, hebben wij, in het begin dezes jaars, den aden termijn der door UEd. Groot Acht. aangebodene bijdrage, tot bekostiging van bedoelde wegen, in 's Rijks Schatkist overgebragt.

Het geheele contingent der ligting van de Nationale Militie heeft bedragen 764 man, waaronder 53 waren, die *buitengewoon* moesten worden geleverd tot aanvulling der genen, die, op den 1 Januarij 1842, door overlijden, desertie of andere omstandigheden, aan de corpsen ontbraken, zoodat derhalve het *gewone* contingent bedroeg 711 man, strekkende ter vervanging van hen, wier diensttijd was verstreken.

In 17 gevallen zijn bezwaren tegen de uitspraken der respective Militie Raden ingebragt, en aan onze beoordeeling, volgens de wetten op de Nationale Militie, onderworpen.

De op dit stuk bestaande wettelijke bepalingen en verordeningen worden, voor zoo verre ons bekend, en de kennisneming daarvan tot den kring onzer attributen behoort, naar behooren, nageleefd en toegepast.

Ten opzigte van de Geneeskundige dienst, en de opvolging der daaromtrent vastgestelde bepalingen, mogen wij hier herhalen, wat nopens deze aangelegenheid door ons bij het vorig verslag is aangevoerd.

Aan de Heeren *G. Kijlstra*, Plattelands Heelmeester, te *Dragten*, en *Beekhuis*, Plattelands Heelmeester, te *Wirdum*, zijn door den Koning toegewezen de gewone gouden medailles of gedenkpenningen, als zich in den jare 1839, bij uitnemendheid verdienstelijk hebbende gemaakt tot bevordering der koepokinenting.

In de plaats van den Hoogleeraar *C. Mulder*, aan wien reeds vroeger, ten gevolge van de aanvaarding van het Hoogleeraarsambt aan de Hoogeschool te *Groningen*, een eervol ontslag was verleend, is, door Zijne Majesteit tot Lid der Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt in *Vriesland* benoemd de Heer *Johan Marcus Baart de la Faille*, Doctor in de Genees- en Vroedkunde, te *Leeuwarden*; terwijl alnog in de vervulling der vacature, welke, door het onlangs overlijden van den Heer *S. Ens*, Hoogleeraar te *Franeker*, in gedachte Commissie is ontstaan, moet worden voorzien.

Hiermede genaderd zijnde tot de behandeling van het *Lager* Onderwijs, strekt het ons tot groot genoegen, UEd. Groot Achtb. de verzekering te mogen aanbieden, dat dit belangrijke en hoogst aangelegene onderwerp in dit Gewest steeds met de meeste zorg wordt behandeld, en dat er nog altijd veel wordt gedaan, wat strekken kan om hetzelve te verbeteren.

Te *Leeuwarden* is een geheel nieuw locaal daargesteld, ingerigt voor de eene helft tot eene tweede tusschenschool, en voor de andere helft tot eene bewaarschool, welke laatste, in de maand Julij des vorigen jaars geopend, reeds door ruim 140 kinders bezocht is.

Te *Dockum* is eene nieuwe Armenschool daargesteld.

Nieuwe scholen zijn verder gebouwd of nog in aanbouw te *Holwerd*, *Nes*, *Kollum* en *Oldeouwer*, terwijl meer of minder zijn of worden verbeterd of vergroot de scholen te *Warns*, *Scherpenzeel*, *St. Johannesga*, *Peins*, *Kantdum*, *Beetsterzwaag*, *IJtens* en de Stads-Armenschool te *Bolsward*.

Ook zijn er nieuwe onderwijzerswoningen gesticht of de bestaande verbeterd

terd, zoo als, onder anderen: te *Leeuwarden*, *Gaastmeer*, *Oldeouwer*, *Holwerd*, *Nes*, *Westergeest*, *Oldeholtpa*, *Oldetrijne* en *Sonnega*, *Arum*, *Hallum*, *Kooten*, *Burum*, *Giekerk*, *Mantgum*, *Oosterlittens*, *Winsum*, *IJtens*, *Herbaijum* en *Peins*.

Te *Leeuwarden* zijn de twee bijzondere scholen der 2de klasse, aanwezig op het Vliet en de Oldegalileën, door het Stedelijk Bestuur, veranderd in openbare tusschenscholen, terwijl mede in die stad ten aanzien van de Israëlitische Armenschool gunstige bepalingen zijn gemaakt.

Insgelijks zijn weder op verschillende plaatsen de tractementen van de onderwijzers verhoogd, zoo als te *Huins*, *Lollum*, *Cubaard*, *Oosterzee*, *Almenum*, *Scherpenzeel*, *Oosterend* en in de bij-scholen op het *Bildt*; terwijl ook op onderscheidene plaatsen het inkomen van de hulponderwijzers of ondermeesters is verbeterd geworden, zoo als te *Bolsward*, *Holwerd*, *Ternaard*, *Woudsend*, *Langezwaag*, *Mackum* en in de bij-scholen op het *Bildt*; zijnde voor de school te *Huizum* een tractement van *f* 75,00 voor eenen ondermeester toegestaan.

Aan de oude onderwijzers te *Hichtum* en *Cubaard* zijn pensioenen, uit de Grietenijkassen, verleend.

Voor het onderwijs der kinderen van behoeftige, doch niet-bedeelde, ouders wordt, bij voortduring, naar behooren gezorgd; terwijl er, van tijd tot tijd, in verschillende Gemeenten maatregelen worden genomen, om in de kosten daarvan te voorzien. In de Grietenij *Opsterland* is, onder anderen, tot dat nuttig einde op de begrooting van dit jaar door het Bestuur voorgedragen, en door onze Vergadering toegestaan, eene som van *f* 400,00.

Ook het onderwijs aan de kinderen der armen wordt gansch niet verwaarloosd, en, even als omtrent de zoo evengenoemde kinderen, zoo worden ook ten aanzien van dezen, in het bedoelde en hoogst belangrijke opzigt, de vereischte, en naar omstandigheden gevorderde, voorzieningen genomen. Er worden gevonden 9 afzonderlijke Armenscholen, terwijl in 264 scholen behoeftige en arme kinderen, ten koste van Gemeente of Armenbesturen, in gemeenschap met andere kinderen, worden onderwezen.

Het getal der scholen is opgegeven te bedragen 335, waarin over 1841 zijn onderwezen 37,555 kinderen, en dus 1491 meer dan er in het jaar 1840 ter school gingen, zoo dat dit getal steeds toenemende is.

Even als vroeger, zoo zijn ook nu weder onder het getal der schoolgaande kinderen niet begrepen de zulken, die op de zoogenaamde kleine kinderscholen zijn geplaatst, welker aantal niet gering is.

De 34 onderwijzersgezelschappen, welke in deze Provincie thans aanwezig zijn, tellen 369 leden.

In de vervulling der openvallende schoolmeestersplaatsen wordt, met inachtneming der bestaande wettelijke bepalingen en andere verordeningen, geregeld voorzien.

In het Personeel der Provinciale Commissie van Onderwijs is, in den loop van het jaar 1841, geene verandering voorgevallen.

Het heeft, zoo als UEd. Gr. Achtb. allen bekend zal zijn, aan Zijne Majesteit den Koning behaagd, om op den 2 Januarij 1842, onder no. 61, een besluit te nemen, houdende nadere bepalingen, ten aanzien van het *lager onderwijs*, met het doel om daardoor, voor zoo veel zulks, behoudens de bestaande wettelijke bepalingen, kan geschieden, te gemoet te komen aan bij Hoogstdenzelven ingebragte bezwaren, betrekkelijk het lager onderwijs, alsmede om allen mogelijken waarborg daar te stellen tegen elke, met den geest der wet strijdige, toepassing, en bepaaldelijk tegen iedere krenking der verschillende gevoelens, waarvan de vrijheid bij de Grondwet is verzekerd.

Wij hebben ter zijner tijd van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken voorschreven Koninklijk besluit ontvangen, met eene aanschrijving, om daaraan de vereischte uitvoering te geven.

Bij art. 1 van dat besluit bepaald zijnde, dat de bemoeijenissen, bij Ko-

ninklijk besluit van den 13 Maart 1821, no. 85, en bij art. 2 van het K
ninklijk besluit van den 27 Mei 1830, (Staatsblad no. 9) opgedragen
de Gouverneurs, zouden overgaan op de Gedeputeerde Staten der respec
Provincien, met dien verstande echter dat het aan de Gedeputeerde S
(ook in verband met het bepaalde bij art. 5 der wet van den 3 April 1
zoude vrij staan, een lid uit hun midden te benoemen, ter waarneming
het voorzitterschap der Provinciale Commissie van Onderwijs, hebben
gemeend tot de benoeming van zoodanig lid uit het midden onzer Vergad
te moeten overgaan, en hebben wij daartoe gekozen den Heer Mr. *Wi*
Willem Buma; terwijl wij onze bedenkingen, ten aanzien van sommige
palingen van dat Koninklijk besluit gerezen, gemeend hebben aan Zijner
jesteits Minister van Binnenlandsche Zaken kenbaar te moeten maken.

Ten aanzien van het *Middelbaar* Onderwijs is geene verandering van
aanbelang voorgevallen of ter onzer kennis gekomen, zoo dat wij daa
trent geene bijzonderheden hebben mede te deelen.

Sedert eenigen tijd is, zoo als een ieder van UEd. Groot Achtb. ge
wel bekend zal zijn, veel gesproken en geschreven over de waarschijn
opheffing van het Athenaeum te *Franeker*, althans als Rijks-instelling,
wij willen UEd. Gr. Achtb., hier ter plaatse, mededeelen, dat er in
daad deliberatien over zoodanige opheffing bij het Gouvernement best
ten minsten hebben bestaan.

Bij missive van Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlands
Zaken, van den 4 Januarij dezes jaars, zijn wij met het aanhangig zijn
die deliberatien bekend geworden, en zijn wij verzocht, om wel in over
ging te willen nemen, of van wege de Provincie ook zoo veel belang
het behoud van het Athenaeum zoude worden gesteld, dat men hetzel
casu quo, van het Rijk zoude willen overnemen, om als Provinciale in
ting, en welligt hoofdzakelijk ten koste der Provincie, in stand te wo
gehouden, overigens op denzelfden voet, als die te *Amsterdam* en
Deventer.

Na omtrent deze belangrijke aangelegenheid het gevoelen te hebben in
wonnen van den Raad der stad *Franeker*, en van Heeren Curatoren
het Athenaeum, hebben wij het bedoelde schrijven van gedachten H
Minister beantwoord en daarbij in het breede, en met de meeste belangst
ling en den grootsten ernst, betoogd, dat niet alleen de stad *Franeker*
het bijzonder, maar vooral ook de Provincie *Vriesland* in het algemee
zich tot behoud van het Athenaeum als Rijks-instelling op regt en billij
heid gerustelijk kan beroepen, en, op die gronden, volledige aanspra
heeft, om hetzelve op kosten van de Algemeene Schatkist te zien in sta
houden.

Bij eene afzonderlijke missive zullen wij UEd. Groot Achtb. bekend m
ken met al hetgeen door ons ten dezen is verrigt, ten einde UEd. Gr. Ach
in staat te stellen, om te kunnen beoordeelen, of er in de onderwerpelij
zaak, welke, zoo wij vertrouwen, Uwe Vergadering ook zeer ter harte
gaan, door UEd. Groot Achtb. nog iets, en zoo ja! wat, zoude beho
te geschieden.

De in deze Provincie bestaande Leenen worden behoorlijk bestuurd,
wijl de bepalingen, voor die instellingen genomen, worden nageleefd,
bevordering van derzelver voortdurende instandhouding en bloei.

De rekeningen worden jaarlijks door ons onderzocht en vastgesteld.

Van den toestand der instellingen van Weldadigheid, binnen dit Ge
bestaande, mogen wij hier gunstige melding maken, en het nuttige en
langrijke doel derzelve schijnt, door de ijverige zorgen van derzelver
stuurders, op eene wenschelijke wijze, te worden bereikt.

Voor zoo verre daartoe door de bekomene opgaven in staat gesteld,
nen wij UEd. Groot Achtb. daaromtrent het volgende overzigt geven.

Spaarbanken worden er 6 aangetroffen, waarvan er 5 zijn gevestig

Steden, en 1 te *Dragten*, in de Grietenij *Smallingerland*; hebbende het getal dergenen die daarin deel hebben genomen, in 1841, bedragen 4776.

Zieken- en Begrafenisbussen worden er 28 gevonden, waarvan er 18 bestaan in Steden, en de overige 10 ten Platten Lande; zijnde uit dezelven, in 1841, aan 464 personen onderstand verleend.

Het getal der *Godshuizen*, met uitzondering van *Gast-* of *Ziekenhuizen*, waarvan er slechts 1 bestaat, bedraagt 53; tellende men daarvan 24 in de Steden, en 29 in Gemeenten ten Platten Lande, welke, gezamenlijk, eene bevolking hebben van ruim 2000 zielen.

Administratien van *Huiszittende armen* zijn er 601, van welken er 45 worden gevonden in de Steden, en 556 ten Platten Lande, terwijl het getal der bedeelden, in 1841, heeft beloopen ongeveer 29,000 zielen.

Buiten deze administratien, bestaan er nog 5 afzonderlijke Stichtingen en Erfmakingen, waarvan de opkomsten, hoezeer van geen belangrijk bedrag, strekken en bestemd zijn tot het verleenen van onderstand aan behoeftigen.

In de Steden *Leeuwarden* en *Harlingen* zijn Genootschappen, tot het verleenen van onderstand aan *behoeftige Kraamvrouwen*. Door dat te *Leeuwarden* is, in 1841, onderstand verleend aan 150, en door dat te *Harlingen* aan 30 personen.

Wijders bestaan er nog 6 Commissien en Vereenigingen, welke, gedurende den winter, uitdeelingen doen van *levensmiddelen* en *brandstoffen*, en 7 *werkplaatsen van liefdadigheid*, terwijl er 8 *banken van leening* worden gevonden, waarvan die in de Steden *Leeuwarden* en *Bolsward* onder eigen beheer staan, en de overige worden verpacht.

De navolgende autorisatien tot aanvaarding van legaten en giften, zijn door Zijne Majesteit verleend geworden:

Aan de Algemeene Armvoogden te *Balk*, voor het legaat, aan die Administratie gemaakt, door wijlen *Jan Meinderts*, groot *f* 400,00;

Aan de Diaconie der Hervormde Gemeente aldaar, voor het legaat door gedachten persoon aan dezelve gemaakt, groot *f* 1000,00;

Aan de Diaconie der Hervormde Gemeente te *Wirdum*, voor het legaat, aan dezelve besproken, door wijlen *Jetske Jacobs Koldijk*, Weduwe *Reints Hendriks Sijbrandi*, geschat op eene waarde van *f* 1600,00;

Aan de Diaconie der Hervormde Gemeente te *Hardegarijp*, voor de gift van hand tot hand aan dezelve gedaan, door *Sijbrigje Wijtzes Reitsma*, Weduwe *Andries Wijtzes Hemrika*, groot *f* 1000,00

Aan de Algemeene Armvoogden te *Hardegarijp*, voor de gifte van hand tot hand aan dezelve door evengenoemde Weduwe gedaan, mede groot *f* 1000,00.

De rekening van den Heer Administrateur van 's Rijks Schatkist in deze Provincie, wegens deszelfs beheer der Provinciale fondsen, gedurende den jaargang 1840, is door ons, ter zijner tijd, opgenomen en goedgekeurd, doch dezelve is, voor zoo verre ons bekend, tot nog toe door de Algemeene Rekenkamer niet definitief gesloten.

Wij hebben sedert ons vorig verslag, de volgende subsidiën uit de Provinciale fondsen verleend, als:

aan het Grietenijbestuur van *Ameland*, tot voorziening in de noodzakelijke behoeften aldaar, eene som van *f* 400,00, en dit nevens eenen personelen omslag, tot het bedrag van *f* 300,00.

en aan het Grietenijbestuur van *Schoterland*, eene som van *f* 800,00, ter tegemoetkoming in de kosten, aan te wenden tot vergrooting en verbetering van de school te *Sint Jansga* en *Rotsterhaule*.

Met betrekking tot den Provincialen Archivarius, verkeert, tot ons leedwezen, de zaak nog in denzelfden stand.

Op het door UEd. Groot Achtb., in den vorigen jare, aan den Koning ingediend adres, betrekkelijk dat onderwerp, is nog geene beslissing van Zijne Majesteit ontvangen; terwijl tot nu toe evenmin eene gunstige beschikking van Hoogstdenzelven bij ons is ingekomen, op ons besluit, van

den 28 October 1841, waarbij wij, ten gevolge van de daartoe gedane vrage door den Heer *J. van Leeuwen*, en naar aanleiding van het a lid UEd. Groot Achtb. resolutie van den 17 Julij 1841, no. 1, aan dien uit de Provinciale fondsen, hebben toegelegd eene gratificatie, w door denzelven, ten dienste der Provincie, verrigte werkzaamheden.

Bepaaldelijk ten opzigte van dit laatste punt zijn, door Zijne Excell den Minister van Binnenlandsche Zaken, bezwaren of bedenkingen bij ingebragt, hunnen grond ontleenende uit de beschouwing, dat die gra tie, in den stand der zaak, niet anders kan worden aangemerkt, d eene gedeeltelijke betaling van eene bezoldigde betrekking, die, z dispensatie, niet met eene Regterlijke betrekking kan worden vereenig

Dit schrijven door ons op den 25 November, des vorigen jaars, b woord zijnde, hebben wij Zijne Excellentie die zaak uit een geheel oogpunt voorgesteld en haar, onder mededeeling onzer denkbeelden aangaande, met aandrang verzocht, om aan onze voordragt, strekken aanwijzing der bedoelde gratificatie, op het 10 Hoofdstuk van de Alge ne Provinciale Begrooting, over de dienst van 1839, het verlangde ge te geven, tevens onder bijvoeging, dat wij het allezins wenschelijk en belang achtten, dat het door UEd. Groot Achtb. aan den Koning inged adres, met eene gunstige dispositie mogt worden achtervolgd.

Ten aanzien van den staat en gang van het aangelegen onderwerp, treffende de verbetering van het ongelukkig lot der, tot deze Provincie hoorende, *onvermogende* krankzinnigen, kunnen wij UEd. Groot Achtb. volgende verslag aanbieden:

Volgens de rapporten van Heeren Bestuurders van het Krankzinnigen sticht, te *Deventer*, die de met deze Provincie getroffene overeenk tot opneming en plaatsing van gedachte krankzinnigen naar behooren op gen en naleven, en waarvan de bepalingen geregeld werken, zijn er o de 9 herstelden van 1 Julij 1841 tot 1 Januarij 1842 *drie* geweest, die dit Gewest behoorden, en waarvan *twee* geplaatst waren op het aange contract; terwijl er onder de 14 herstelden, gedurende het tijdstip va Januarij 1842, tot 22 Junij jl., gevonden worden *vier* uit deze Provinc van welke *drie*, tot de *onvermogende* krankzinnigen behoorende, op de palingen van de bewuste overeenkomst waren opgenomen.

In het geheel waren, over den gemelden tijdkring, van 1 Julij 1841, den 22 Junij 1842, in het Gesticht,

opgenomen	56.
Overleden	13.
Ontslagen	9.
en hersteld	23.

terwijl er, op den 22 Junij 1842, nog in behandeling bleven 77.

Het getal der tot de *onvermogende Krankzinnigen* dezer Provincie beho rende, en in het Gesticht verpleegd wordende personen, bedraagt thans

Ten gevolge van het door genoemde Heeren Bestuurders aan ons ge verzoek, hebben wij aan de Plaatselijke Besturen eenige voorschriften geven, omtrent het doen transporteren, zoowel der Krankzinnigen, als herstelden, ten einde de nadeelige gevolgen voor te komen en weg te men, welken de ondervinding meermalen geleerd had, dat vooral voortv den uit de veeltijds gebruikelijke wijze, om die transporten te doen p hebben onder geleide van gewapende veldwachters of politiebedienden.

Wij durven vertrouwen, dat deze aanschrijving de verlangde gevolge hebben, daar de belangstelling in deze aangelegenheid ons reeds meer is gebleken, vooral uit den spoed, waarmede de opzending der be ongelukkige en beklagenswaardige lijders plaats heeft, hetwelk voor herstel derzelven van zulk een groot belang is.

Bij resolutie van den 31 Julij 1841, no. 1, hebben UEd. Groot Ac ons uitgenoodigd en gemagtigd, om de vereischte pogingen in het we

stellen, ten einde eene subsidie, van 's Rijkswege, te erlangen, ten beloope van zekere som, voor iederen, uit dit Gewest, in het Krankzinnigen Gesticht te *Deventer*, op de deswege, met Bestuurders van dat Gesticht aangegane overeenkomst, te plaatsen onvermogende Krankzinnigen, en zulks onder aanbod van eene gelijke subsidie van de zijde der Provincie.

Hieraan het noodige gevolg gegeven, en tot dat einde een adres aan den Koning ingediend hebbende, heeft het Zijner Majesteit behaagd, bij Hoogstdeszelfs besluit, van den 1 Junij 1842, no. 236, te verklaren, dat in de kosten der verpleging en geneeskundige behandeling der door de Armbesturen in deze Provincie, door tusschenkomst van onze Vergadering, in het Gesticht te *Deventer*, te plaatsen behoeftige Krankzinnigen, van 's Rijkswege, tot wederopzeggings toe, zal worden bijgedragen, ten beloope van *f* 39,00 's jaars, voor iederen, op die wijze geplaatsten Krankzinnige, en zulks onder voorwaarde dat, minstens, eene gelijke bijdrage van de zijde der Provincie plaats hebbe.

Wij zullen UEd. Groot Achtb. dit gunstige besluit des Konings nader mededeelen, tevens met den inhoud der missive van Zijn Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, waarbij hetzelve aan ons ter uitvoering is toegezonden; terwijl alsnu door UEd. Groot Achtb. op de Algemeene Provinciale Begrooting, voor de dienst van 1843, de noodige som zal behooren te worden aangebragt, om de bedoelde jaarlijksche subsidie, uit de Provinciale fondsen, te kunnen voldoen.

De bestaande verordeningen omtrent de *Strandvonderij* worden, voor zoo verre ons zulks bekend kan zijn, en de kennisneming van die aangelegenheid tot onze bemoeijingen behoort, geregeld nageleefd en toegepast.

In het afgeloopen jaar hebben er evenwel, gelukkig, geene strandingen of aanspoelingen van bijzonder belang plaats gehad.

Wat aanbelangt de Plaatselijke Besturen in dit Gewest, zoo mogen wij ons blijven verheugen, Edele Groot Achtbare Heeren! dat dezelve, over het algemeen, de belangen hunner ingezetenen, met de meeste zorg, behartigen, en niet nalaten datgene te bevorderen, wat strekken kan om algemeen nut aan te brengen en te verzekeren.

Bij voortduring leggen dezelven er zich ook op toe, om de bestaande wetten en verordeningen, naar behooren, te handhaven en toe te passen.

Ten aanzien van de Financiën der Gemeenten moeten wij UEd. Groot Achtb. mededeelen, dat daarin geene bijzondere of buitengewone veranderingen, die hier zouden behooren te worden vermeld, zijn voorgevallen; doch dat ook weder, over het jaar 1841, aanzienlijke hoofdelijke omslagen hebben moeten worden geheven, ten einde te voorzien in de behoeften.

De *gewone* omslagen hebben bedragen de som van *f* 159,221,13
terwijl de *buitengewone* hebben beloopen de som van - 10,305,82½

alzoo gezamenlijk *f* 169,526,95½.

is dus ongeveer *f* 10,000,00 meer, dan over het jaar 1840.

Bij besluit van den 30 Junij 1841, no. 470, heeft Zijne Majesteit bepaald, dat door de Stedelijke en Grietenij Besturen zal kunnen worden gebruik gemaakt van de twee ten honderd van de gewone inkomsten der Steden en Gemeenten, over den jare 1840, staande ter beschikking van het Algemeen Bestuur, met last op onze Vergadering, om, bij voortduring, zorg te dragen, dat die gelden worden aangewend tot bestrijding van zoodanige uitgaven, als waarvoor dezelve, bij vroegere verordeningen, zijn bestemd geworden.

Omtrent die, over den jare 1841, waartoe wij de vereischte voordragt hebben ingediend, wordt Zijner Majesteits beschikking nog te gemoet gezien.

De Begrootingen en Rekeningen der Steden, Grietenijen en Dorpen dezer Provincie worden, over het algemeen, steeds met zorg, en in overeenstemming met de daaromtrent bestaande bepalingen en voorschriften, opgemaakt;

terwijl het onderzoek en vaststellen derzelven door ons, met dien spoed geschiedt, als de aard van dat omslagtige en moeijelijke werk toelaat.

Voor de behoeften der armen wordt steeds naar behooren zorg gedragen en door de Plaatselijke besturen zoo wel, als door de Armen-administratien worden daaromtrent die maatregelen genomen, welke geacht kunnen worden het meeste doel te treffen, hetzij tot bevordering der wezenlijke belangen van de behoeftige of bedeelde volksklasse, hetzij tot goede instandhouding der Armen-administratien zelve.

Voor rekening van Gemeenten dezer Provincie wierden, op den 1 Junij dezes jaars, in de Gestichten der Maatschappij van Weldadigheid verpleegd, weezen, vondelingen of verlatene kinderen, 367 Bedelaars, daaronder begrepen kend diegenen, die, op *geheel vrijwillige aangifte*, derwaarts zijn opgezonden en 43 eenloopende personen en huisgezinnen.

Bij voortduring worden er in verschillende Gemeenten vele wegen verbeterd, en het voordeel, hetwelk daardoor aan de communicatie wordt aangebragt, is inderdaad van belang en verdient op prijs te worden gesteld.

Tot het daarstellen van verbeterde wegen in de Grietenijen *Idaarderadeel* en *Smallingerland*, en wel in de eerstgenoemde Grietenij van *Idaard*, op *Roordahuizum*, naar den straatweg, en van af *Grouw*, naar den straatweg, en in de laatstgenoemde Grietenij, van den weg, loopende noordwaarts *Noorderdragten*, zijn bij ons aanvragen, ter verkrijging van niet onaanzienlijke subsidien, uit de Provinciale fondsen, ingekomen.

Wij hebben evenwel gemeend, de adressanten met derzelver gedane verzoeken te moeten verwijzen naar UEd. Groot Achtb. Vergadering, ten einde daaromtrent door UEd. Groot Achtb. zoodanige beschikkingen zouden kunnen worden genomen, als UEd. Groot Achtb., ook in verband met reeds aanhangige deliberatien nopens soortgelijke aanvragen, zouden vermeenen te behooren.

In de Grietenij *Baarderadeel* is door de zorg van het Plaatselijk Bestuur, de laatste jaren, eene aanmerkelijke verbetering in de voetpaden aangebragt, zoo wel ten gerijve van de ingezetenen zelve, als van het algemeen, en het kan niet anders dan zeer wenschelijk worden geacht, dat dit loffelijke voorbeeld meer en meer navolgers vinde.

De daarvoor benoodigde gelden zijn geworden door bijdragen uit de Grietenijkas, de respective dorpskassen en van de belanghebbende ingezetenen of administratien.

De IJk en Herijk der Maten en Gewigten heeft, in het afgeloopen jaar weder geregeld plaats gehad, en de bij ons van de Arrondissements IJkers, zoo wel als van de Plaatselijke Besturen, ontvangene rapporten houden in dat, over het algemeen, de omtrent die voor de ingezetenen zóó belangrijke aangelegenheid bestaande verordeningen, naar behooren, worden opgevolgd.

In de Grietenij *Ængwirden* is door het Bestuur, tengevolge van de daartoe bestaande onvermijdelijke noodzakelijkheid, besloten tot het bouwen van een eigen Grietenijhuis; terwijl men in de Grietenij *Menaldumadeel* thans met het stichten van zoodanig gebouw bezig is, waarvan de aanbesteding in de maand Februarij dezes jaars heeft plaats gehad.

Wat het personeel der Plaatselijke Besturen betreft, zoo hebben wij UEd. wege mede te deelen, dat:

Op den 2 Januarij 1842, overeenkomstig de bepaling van het Reglement op het Bestuur ten Platten Lande in deze Provincie, de periodieke aftreding van het ⅓ gedeelte der leden van de Grietenij-Raden heeft plaats gehad, zijnde de aftredende allen door ons weder benoemd, voor zoo verre dezen niet verlangd hadden, bij eene nieuwe benoeming, buiten aanmerking te blijven.

Ten aanzien van de benoeming van een nieuw Lid in den Grietenij-Raad van *Schoterland*, hebben wij gebruik moeten maken van de bepaling van art. 10 van het Reglement op het Bestuur te Platten Lande, door dispensatie

verleenen van het bepaalde bij art. 3 van dat Reglement, betrekkelijk de betaling der vereischte som in de belastingen.

Sedert UEd. Groot Achtbs. vergadering van den vorigen jare hebben dezelve den dood van geen hunner leden te betreuren.

In de zamenstelling van UEd. Groot Achtbs. Vergadering is dan ook in dien afgeloopen tijdkring geene andere verandering voorgevallen, dan dat aan den Heer Jr. *D. Engelen*, zitting hebbende wegens den stand der Edelen, door ons, op deszelfs daartoe gedaan verzoek, eervol ontslag als Lid der Staten is verleend, welke onze beschikking, van den 8 October 1841, door den Koning, met Hoogstdeszelfs goedkeuring, is bekrachtigd, bij besluit, van den 27 dier maand, no. 18.

Daardoor is eene buitengewone vacature in UEd. Groot Achtbs. vergadering ontstaan, in de vervulling waarvan door de Ridderschap dezer Provincie, op den 1 Junij jl., is voorzien door de verkiezing van den Heer Jr. Mr. *Willem Engelbart Engelen*.

De wettigheid dezer stemming en de bevoegdheid van den gestemden persoon zijn door den Heer Staatsraad, Gouverneur en ons, overeenkomstig art. 4 des Reglements, bepalende de wijze, waarop het gezag en de magt door de Staten der Provincie *Vriesland*, overeenkomstig de Grondwet, wordt uitgeoefend, onderzocht en erkend, en de Heer *Engelen* kan alzoo in UEd. Groot Achtb. Vergadering zitting nemen.

Hiermede eindigen wij dit ons verslag, Edele Groot Achtbare Heeren! onder den wensch, dat deze Provincie in bloei en welvaart moge toenemen en dat ook de beraadslagingen van UEd. Groot Achtbs. Vergadering daartoe bevorderlijk mogen wezen.

Aldus gearresteerd, den 1 Julij 1842.

Gedeputeerde Staten van Vriesland,

VAN SIJTZAMA.

Ter ordonnantie van dezelven,

J. SCHIK.

TER LEEUWARDER COURANTDRUKKERIJ.

VERSLAG van den Heer Staatsraad, Gouverneur, aan de Heeren Staten der Provincie *Vriesland*. Ter gelegenheid der opening van derzelver gewone Vergadering op den 5 Julij 1842.

EDEL GROOT ACHTBARE HEEREN!

Naar de deliberatien, daarover bij Heeren Gedeputeerde Staten gehouden, zijn er, sints UEd. Groot Achtb. laatst vorige gewone Vergadering, door mij en Heeren Gedeputeerden, geene zaken, in naam van UEd. Groot Achtb. behandeld en afgedaan, waarvan ik, volgens art. 19 van het Reglement, bepalende de wijze waarop het gezag en de magt, door de Staten van de provincie *Vriesland*, overeenkomstig de Grondwet, wordt geoefend, verpligt zoude zijn te rapporteren.

Evenwel, op het door mij ten vorigen jare ingeslagen voetspoor voortgaande, zal ik UEd. Groot Achtb., ter dezer gelegenheid, wederom kortelijk herinneren en mededeelen eene en andere bijzonderheid, betreffende de algemeene belangen der Provincie, met voorbijgang echter van zoodanige punten, als welke regtstreeks behooren tot het beheer van Uwe Gedeputeerden, en mitsdien in hun verslag van dat Collegie derzelver plaats vinden, hetgeen ik hoop aan UEd. Groot Achtb. niet ongevallig te zullen wezen.

Bij den aanvang dezer Vergadering kan het niet missen of UEd. Groot Achtb. zullen, met innig genoegen, herdenken hoe, bij dezelfde bijeenkomst ten vorigen jare, door de tegenwoordigheid der Koninklijke familie, het verblijf van UEd. Groot Achtb. in Vrieslands Hoofdstad, werd veraangenaamd, en aan de destijds vele en belangrijke werkzaamheden van UEd. Groot Achtb., meermalen, eenige verpozing werd verschaft.

Dankbaar verheugen UEd. Groot Achtb. zich, met mij, dat de Vorst, die beurtelings groote herinneringen en groote verwachtingen bij ons verlevendigt, aan wien wij, door eeden, maar sterker nog door de inspraak van ons eigen hart, verbonden zijn, bewaard bleef, en met Hoogstdeszelfs Huis, een onafgebroken voorspoed genoot; terwijl nieuwe uitzigten, op vermeerdering van geluk, zich vestigden.

Ook Uwe Vergadering zelve heeft het groote voorregt zich geen enkel harer leden, door den dood, te zien ontrukt.

Gedurende den afgeloopen jare hebben geene algemeene ziekten, of andere rampen, dit Gewest getroffen; schoon het natte saizoen, op der ingezetenen stoffelijke belangen, meer bepaaldelijk op die van den landbouwer, ongunstig heeft gewerkt.

De overhooge waterstand, hierdoor veroorzaakt, gevoegd bij de omstandigheid, dat, door ongunstigen wind, gedurende eenen geruimen tijd in het najaar, door het meerendeel der zeesluizen, niet met vrucht konde worden gestroomd, deed de dijken van menigen polder doorbreken, en heeft, inzonderheid voor den veenman, groote verliezen ten gevolge gehad.

De wegen werden hier en daar overstroomd, zoodat ik, voor de veiligheid van de passagie, eene afbakening derzelve, waar dit noodig was, heb voorgeschreven.

Er zijn dan ook geene ongelukken, hieruit ontstaan, ter mijner kennis gekomen.

Ik acht het intusschen noodzakelijk, te bevorderen, hetgeen dan ook voor het tegenwoordige een onderwerp van mijne bemoeijingen uitmaakt, dat de lage gedeelten der wegen worden opgehoogd, en daardoor, voor de passagie, verbeterd en minder gevaarlijk gemaakt.

De gevreesde Veeziekte, die in andere Provincien zoo veler welvaart heeft vernield, en welke zich, tot tweemalen toe, alhier vertoonde, is, onder Gods zegen, door krachtdadige maatregelen gedempt, zoodat er blijkbaar geen het minste spoor van dezelve is overgebleven. Zij openbaarde zich het eerst, op het einde der maand Januarij dezes jaars, onder het rundvee van den Landbouwer SIJMEN JANS KNOL, te *Nijega* in *Doniawarstal*, en twee maanden later in den stal van den Landbouwer HARIG PIETERS DE BOER, te *Warns* in *Hemelumer Oldephaert en Noordwolde*, twee op aanzienlijken afstand van el-

kander verwijderde, en door Meeren en Plassen gescheiden, in geene hoegenaamde gemeenschap staande dorpen.

In de Provincie *Vriesland*, de veerijkste van het Vaderland, vermogten in deze omstandigheden, geene zwakke of gedeeltelijke maatregelen te worden toegepast.

Bij beide Veehouders zijn de stallen geheel afgemaakt, en de gedoode dieren, onder in achtneming van de meest mogelijke voorzorgen, op afzonderde, daarna omgravene en omheinde plaatsen, bedolven; terwijl niets is nagelaten wat, naar menschelijke berekeningen en inzigten, eenigzins strekken kon, de besmetting ten volle weg te nemen, en zoo doende, de verspreiding derzelve onmogelijk te maken.

Het was mij bijzonder aangenaam, in eene zoo belangrijke aangelegenheid door het gevoelen van Heeren Gedeputeerde Staten te worden gesteund, vooral ook dat Hun Edel Groot Achtb., geen oogenblik aarselden, voor rekening der Provincie te nemen, de vergoeding van al zoodanige verliezen als den eigenaren van het zieke vee moesten worden opgelegd, en welke volgens de bepaling der wet, uit het fonds voor den Landbouw, niet zouden vermogen te worden geleden.

Ik moet hulde doen aan de bereidvaardigheid van den Heer President der Provinciale Geneeskundige Commissie, die geene moeite heeft gespaard, om mij, met den meestmogelijken spoed, maar tevens met de grootste oplettendheid en kennis van zaken, van zijne voorlichting te dienen, en die hierbij nieuw, de doorslaanste blijken heeft gegeven, van zijne kunde en activiteit.

De betrokkene Plaatselijke Besturen hebben de naauwkeurige uitvoering van de door mij voorgeschrevene maatregelen, bij uitnemendheid, bevorderd en verzekerd; terwijl ook de verschillende Veeartsen zich daarbij, van hunne verpligting, met loffelijken ijver, hebben gekweten.

Het onderzoek, naar de oorzaken van het ontstaan der ziekte, heeft geene voldoende uitkomsten opgeleverd, en daaromtrent bestaat, tot nog toe, geen de minste zekerheid.

De bedrijvigheid en het vertier onder de ingezetenen nemen toe. Vandaar dat zich de behoefte, tot verbetering der communicatien, hoe langer zoo meer, gevoelen doet.

Het is zigtbaar dat deze Provincie er naar streeft, met den *tijd* vooruit te gaan.

Ik acht het van mijnen pligt, dien aanleg en beweging *tot vooruitgang* gade te slaan, te leiden en te begunstigen.

UEd. Groot Achtb. – ik weet dit – zijn gereed, zich daartoe aan te sluiten en, waar het de bevordering van het algemeen welzijn der ingezetenen geldt, van derzelver krachtige medewerking, door daden, te doen blijken.

De ingezetenen van dit Gewest hebben, over het algemeen, wederom bewijzen gegeven van hunnen ordelievenden en vreemdzamen zin.

In één der Gemeenten viel eene enkele ongeregeldheid voor. Zij vond hare aanleiding in omstandigheden van eenen plaatselijk bijzonderen aard, en had meer geruchts dan belang.

Desniettegenstaande had het voorgevallene, voor de rust en de veiligheid der ingezetenen, ligt van bedenkelijke gevolgen kunnen worden, en het is te wenschen dat de Plaatselijke besturen den geest en de neigingen hunner ingezetenen dermate grondig kennen, en met verstand ter harte nemen, dat het niet mogelijk is, te eeniger tijd, door de roekelooze aanslagen van een hoop ligtzinnigen, te worden verrast.

De policie verordeningen worden, zoo ver mij bekend is, behoorlijk gehandhaafd. In sommige Gemeenten is men begonnen dezelve te verzamelen en tot één te brengen. Dit voorbeeld verdient navolging.

De bevolking van de Provincie blijft steeds toenemen.

Op den 1 Januarij des vorigen jaars bedroeg dezelve . .		229,693 zielen
Het getal der geborenen heeft over 1841 beloopen. .	7788	
Dat der gestorvenen	4627	
Verschil	3161	

terwijl meer uit de Provincie moeten zijn vertrokken dan van elders ingekomen 142

De bevolking is over 1841 derhalve vermeerderd met . . 3,019 zielen.
En heeft op den 1 Januarij 1842 bedragen . . . . . . 232,712 ——

waarvan tot het mannelijk geslacht behooren . . . . . . 113,427 ——
en tot het vrouwelijk . . . . 119,285 ——
Totaal 232,712 ——

En waarvan aanwezig waren in de Steden . . . . . . 58,640 ——
in de Grietenijen . . . . 171,161 ——
op de Eilanden . . . . 2,911 ——
Totaal 232,712 ——

Gedurende het jaar 1841 zijn in de Provincie voltrokken 1896 Huwelijken; terwijl er binnen dezelve 2 echtscheidingen hebben plaats gehad.

Het is een niet onaangenaam verschijnsel van den tegenwoordigen tijd dat men er meer algemeen op bedacht wordt, middelen te beramen, ten einde de, met den tijd toenemende, vermeerdering van armoede te stuiten. Mogen zij aan het goede oogmerk beantwoorden! Er kan, tot dat einde, in de Gemeenten zelve, ongetwijfeld veel, door de vereenigde pogingen van menschenvrienden, worden tot stand gebragt, en het belang der Gemeenten vordert dit zeer.

Treurig is het dat, uithoofde van de bestaande bepalingen omtrent de verjaring, dikwijls, armvoogden en ingezetenen, zich geregtigd achten, den ongegoeden in hun midden, het verblijf onaangenaam en onmogelijk te maken.

Deze onmeedoogende, en, met het algemeen belang, strijdige handelwijze, draagt gewis, telken jare, tot vermeerdering van het getal behoeftigen, aanzienlijk bij, en zal er dus eene groote medeoorzaak van zijn, dat er, gedurende het jaar 1841, in deze Provincie reeds over de 30,000 personen, uit armekassen, hebben moeten worden bedeeld, die te zamen eene uitgaaf hebben gevorderd van meer dan *zeven* tonnen schats.

Voor de ligting van den loopenden jare werden, voor de Nationale Militie, ingeschreven 2423 jongelingen.

Het contingent bedroeg: Gewoon 711
Buitengewoon, tot aanvulling van ontbrekenden aan de corpsen, (art. 15 der Wet, van 8 Januarij 1817) 53

Te zamen 764

Tot kwijting van hetzelve, zijn in dienst gesteld: 46 plaatsvervangers,
80 nummerverwisselaars, en
624 lotelingen;

Te zamen 750

terwijl 14 manschappen, om verschillende redenen van afwezigheid, ziekte, enz., voor alsnog, niet hebben kunnen worden geleverd.

Dit werk heeft wederom den meest regelmatigen afloop gehad.

Ik heb het genoegen zoo in dit opzigt, als in het algemeen, van den ijver en de medewerking der Plaatselijke Besturen loffelijke melding te kunnen maken.

Z. M. heeft goedgevonden den Generaal Majoor, Provinciaal Kommandant van *Vriesland*, de Heer F. Knotzer, te benoemen tot Luitenant Generaal en tevens tot Lid van het Hoog Militair Geregtshof, en denzelven, als Provinciaal Kommandant van *Vriesland*, te doen opvolgen door den Generaal Majoor de Heer Roijen, die het aan hem opgedragen Kommando op den 5 Junij ll. heeft aanvaard.

De organisatie der Rustende Schutterijen, ingevolge Koninklijk besluit van 4 Augustus 1839, (Staatsblad no. 36,) is gedurende den afgeloopen jare vervolgd en ten einde gebragt.

De Provincie *Vriesland* heeft over het jaar 1841 opgebragt:

		Zijnde da[…] in 1840 ge[…]
Aan grondbelasting op de Gebouwde en Ongebouwde Eigendommen, te zamen	*f* 1,266,964,13	*f* 1,180,5[…]
Aan personele belastingen	549,127,58½	- 489,[…]
„ patentregt	202,682,63	- 187,56[…]
„ in- en uitgaande regten	117,782,42	- 113,[…]
Aan accijnsen:		
op het Zout	195,224,71	- 179,0[…]
Geslagt	208,769,18½	- 226,4[…]
Gemaal	188,765,65	- 175,[…]
Buitenlandsche Wijn	19,557,79	- 22,8[…]
Binnenl. Gedistilleerd	307,655,25	- 304,1[…]
Buitenl. Gedistilleerd	11,646,09	- 9,28[…]
Bieren en Azijnen	4,717,12	- 3,40[…]
Suiker	„ „	„
Binnenlandsche Zeep	83,648,12	- 76,20[…]
Binnenlandsche Turf	355,276,76	- 391,58[…]
Steenkolen	12,595,86	- 15,25[…]
Collectief zegel van quitantien	138,879,53½	- 140,46[…]
Consentzegel van vervoer en geleibiljetten -	5,611,12	- 5,34[…]
Gemeente Opcenten op de Accijnsen (zonder aftrek der 3%)	566,307,49½	- 590,557[…]
3% Perceptiekosten van de Gemeente opcent.	16,989,24	- 17,71[…]
Aan Indirecte Belastingen, als:		
Zegelregten	72,555,43½	- 74,4[…]
Registratieregten	215,278,44½	- 254,8[…]
Griffieregten	2,535,02	- 2,82[…]
Hijpotheekregten	21,018,48½	- 26,49[…]
Successieregten	141,177,20	- 94,65[…]
Vaste boeten	546,91½	- 90[…]
Rijksverhoogingen	169,614,70½	- 127,67[…]
Jagt en Visscherijen	9,729,00	- 9,415,[…]
Onder de benaming van verschillende Rijks-Ontvangsten	6,040,77½	- 10,485,[…]
En fondsen, hebbende eene bijzondere bestemming	34,771,67½	- 26,852,44
Aan de Postkantoren	52,862,35	- 50,581,1[…]
Ten behoeve van het veefonds	18,378,74	- 18,945,6[…]
Totaal	*f* 4,996,709,43½	*f* 4,806,933[…]

De opheffing van 's Rijks-Stoeterij te *Berculo* scheen, aanvankelijk, […] een zeer nadeelig gevolg te zullen worden voor het Eiland *Ameland*, al[…] gewoonlijk, voor den springtijd van elk jaar, hengsten uit gemelde inri[…] werden geplaatst, en onder welks bronnen van bestaan de Paardenfo[…] eene voorname plaats bekleedt.

Z. M. heeft echter niet gewild dat de voordeelen van de Paardenfo[…] voor het Eiland zouden verloren gaan, en heeft daarom goedgevonde[…] den springtijd van dit jaar, uit Hoogstdeszelfs eigene Stoeterij, *twee* […]sten, ten behoeve van het *Ameland*, beschikbaar te stellen, gelijk die […] ook reeds aldaar zijn aangekomen.

Er hebben, in het vorig najaar, slechts *drie* merrieveulens, tot […] king van moederpaarden, kunnen worden aangekocht en uitgegeven.

Niettegenstaande buitengewone maatregelen daartoe zijn gebezigd, […] er niet in kunnen slagen een grooter getal, van het beste soort en he[…] verste Vriesche ras, te kunnen bekomen, hetgeen mij te meer leed[…] omdat er wel van *acht* landbouwers aanvragen, om met veulens te […] begunstigd, waren gedaan.

Bij betere gelegenheid, in het tegenwoordige jaar, ben ik voorn[…] tevens het ontbrekende getal van het vorige, aan te vullen, hetgeen […] her de goedkeuring van UEd. Groot Achtb. zal wegdragen.

De voortbrengselen van deze Provincie, welke buitenlands worden geplaatst, hebben geregeld kunnen worden verzonden, en daarin hebben geene beletselen plaats gehad.

De Buitenlandsche handel is evenwel, voor het grootste gedeelte, met geene voordeelige uitkomsten gedreven, hetgeen beschouwd wordt een gevolg te zijn van de steeds meer en meer toenemende concurrentie.

Blijkens Staten, welke ik hier laat volgen, is de uit- en invoer van sommige artikelen, met die van het jaar 1840, merkelijk verschillende. Zoo zijn er minder hoeveelheden *Gebakken Steen*, *Schors* en *Paling* uitgevoerd; meerdere hoeveelheden *Boter*, *Kaas*, *Koeken van Lijnzaad* en *Cichorei*.

Het bedrag van den invoer van *Potasch*, *Hennip*, *Steenkolen* en *Ruw Zout* is lager; dat van *Hout*, *Ruw Vlas*, *Ruw Garen* en *Staaf-ijzer* hooger.

Met de reden van dit verschil zal ik mij thans niet inlaten. Alleen merk ik op, dat daaruit, mijns inziens, tot geene ongunstige gevolgtrekking, met betrekking tot productie en consumptie, voor dit Gewest kan worden besloten.

UITVOER.

BENAMING DER GOEDEREN.	1841.	1840.	
Gebakken steen beneden 24 duim lengte	582825	803150	stuks.
„ „ boven 11½ duim breedte	166400	129400	„
Dakpannen	1996915	1943450	„
Beenderen, afgekookte	29030	23764½	Gulden waarde.
Boter, eetbare	7486724	7210175	Ned. ℔.
Cichorei, gedroogde wortelen	570400	461100	„
Garst	281⅓	21⅔	Last.
Haver	354⅓	676⅓	„
Tarwe	198 2/12	„	„
Huiden, gezouten	6750	4946	Ned. ℔.
Kaas, Inlandsche zoetemelksche	266736	179456	„
„ Vriesche kanter	1382375	1384424	„
Koeken, Lijnzaad	1044100	700150	„
Schors, ongemalen	65900	176050	„
„ gemalen	4000	1100	Gulden waarde.
Visch, Paling	315000	340000	Ned. ℔.
Vlas, ruw	568108	640426	„
„ snuit van	38720	33100	„
Krijt, gemalen	10000	„	„

INVOER.

BENAMING DER GOEDEREN.	1841.	1840.	
Aarde, Lood	10190	8475	Gulden waarde.
Aardewerk, fijn {	39874	41040	Ned. ℔ in korv.
	8329	11721	Ned. ℔ los.
Asch, Pot en Parel	156145	161938	Ned. ℔.
Hout, met ongebroken last	37917	29886½	Ton.
„ alle ander ongezaagd	22250	12040	Gulden waarde.
Hennip, ongehekelde	114495	202986	Ned. ℔.
Steenkolen	1817½	{ 321370 1834	Ned. ℔ Schaal. Maat.
Teer	3608	3065	Ton.
Vlas, ruw	4300	300	Ned. ℔
IJzer, staaf	7080	2155	Gulden waarde.
Zout, ruw	2374915	2639265	Ned. ℔
Krijt, ongemalen	1482	1773	Last.
Rijst	72667	„	Ned. ℔
Garen, ruw	18200	350	Gulden waarde,
IJzer, geslagen	5072	6545	„
Vruchten, gedroogde boom-	2450	„	„
Zaad, Slaglijn-	1348	„	Last.

De Buitenlandsche Scheepvaart heeft geene voordeelige uitkomsten opgeleverd, daar de vrachten, ten gevolge van het groot aantal schepen, en een daaraan niet geëvenredigde voorraad van te verzenden goederen, buitengewoon laag zijn geweest.

Als een gevolg hiervan moet het worden beschouwd dat de Groote Scheepsbouw, die belangrijke tak van nijverheid, thans weder in eenen ongunstigen toestand verkeert, zoo dat er op slechts *drie* werven de kielen voor nieuwe schepen zijn gelegd, terwijl de overigen zich buiten bepaald werk bevinden.

Omtrent den toestand van den Binnenlandschen handel, van de verschillende neringen en handteringen, zijn mij gunstiger informatien toegekomen. De winkeliers blijven echter klagten aanheffen over de nadeelen, welke hun, door de zoogenaamde rondventers en uitpakkers, waarvan sommige zelfs hier en daar openbare verkoopingen houden, worden toegebragt, en wenschen zij dat daar tegen, door doelmatige verordeningen, mag worden voorzien.

Even als in het jaar 1840, zijn ook weder in het jongstverloopene ... schepen tot de kustvisscherij gebezigd geworden. Van deze behoorden 7 tot het eiland *Ameland* en 29 tot de grietenij *Westdongeradeel*, als 10 te *Wierum* en 19 tot het *Moddergat* onder *Nes*.

Er is over het algemeen, goed gevangen, ofschoon de verdiensten daaraan niet geëvenredigd zijn geweest, uithoofde het droogen van den visch door het regenachtige weder, is tegengevallen.

De staat der fabrijken en trafijken is voor als nog in deze Provincie ... gunstig.

Derzelver getal vermeerdert nog van tijd tot tijd.

Onderscheidene zijn met menschlievende bedoelingen aan het algemeen welzijn gewijd, en strekken der bekwaamheid en belangstelling harer directien tot eere.

Onder de, vooral voor de behoeftige volksklasse, meest belangrijke, behooren, behalve de Tigchel- en Panfabrijken en Pottebakkerijen,

	Waarin werk wordt verschaft aan	
Eene Boezelaarreederij, Wolkammerij, Katoendrukkerij, Blaauwverwerij enz., te *Leeuwarden*	meer dan 350	personen
Eene Katoenfabrijk te *Dockum*	ongeveer 30	„
Twee Spinhuizen te *Franeker*	„ 100	„
Een Zaklinnenfabrijk te *Harlingen*	meer dan 350	„
Eene Collicotfabrijk, Katoen- en Wolspinnerij, te *Sneek*	ruim 150	„
Eene Vlasspinnerij, te *Bolsward*	circa 50	„
Eene Spinbaan te *Workum*	ongeveer 70	„
Eene dito te *Hindeloopen*	„ 100	„
Eene dito te *Stavoren*	„ 60	„

De Zoutziederijen blijven in ongunstige omstandigheden verkeeren, en derzelver kwijning duurt voort.

De vaccine is, in het afgeloopene jaar, menigvuldig toegepast, en het getal dergenen, die deze kunstbewerking hebben ondergaan, heeft bedragen 10,953, zijnde 3550 meer dan in 1840, en gaande het getal der geborenen te boven met 3165; terwijl dit getal staat in verhouding tot de bevolking als 1 tot 21, nagenoeg overeenkomende met het jaar 1831, toen er meer bijzondere maatregelen van overreding, ter bevordering van de koepokinenting, werden genomen.

Van het opgegeven getal zijn er 5583 *gratis* gevaccineerd, en 5370 tegen belooning.

De aanleiding, tot dit vermeerderde getal van gevaccineerden over het verloopen jaar, mag mede worden gezocht in de omstandigheid, dat de kinderziekte nog steeds blijft heerschen en zich tijdelings hier en elders openbaart, zonder echter over het algemeen veel verwoesting aan te rigten, of zich

zonder te verspreiden, hetgeen, de groote besmettelijkheid dier vreeselijke ziekte in aanmerking genomen, als een sterk bewijs mag worden beschouwd van de kracht der heilzame koepokinenting, als voorbehoedmiddel tegen de kinderziekte.

In *acht* Steden en in *zeven en twintig* Grietenijen, hebben zich, in den loop van 1841, de natuurlijke pokken geopenbaard, in de eene meer en in de andere minder, in verschillende slechts bij enkele personen; doch wat de Steden aangaat, het meest te *Franeker*, *Harlingen*, *Workum* en vooral te *Sneek*, en wat de Grietenijen aanbelangt, het meest in *Ferwerderadeel* en *Wonseradeel*.

Volgens de ingekomene opgaven zijn er in het geheel 916 door de kinderziekte aangetast, waarvan 807 zijn hersteld en 109 gestorven.

Het heeft Zijne Majesteit behaagd, ter vervulling van de bestaande vacature, tot Curator van het Rijks Athenæum te *Franeker*, te benoemen den Hoog Wel Geb. Heer Jr. Mr. HOBBO BAARD VAN SMINIA, lid van UEd. Groot Achtb. Vergadering en Grietman van *Tietjerksteradeel*, wonende te *Bergum*; terwijl in de plaats van den Heer *C. Mulder*, tot Hoogleeraar in de Kruid-, Schei- en Artzenijmengkunde is benoemd de Heer PETRUS HARTING, Med. et Art. Opstet. Doctor, te *Oudewater*, die op den 22 Junij j. l. zijne inwijdingsredevoering heeft gehouden.

Voor korten tijd is de Heer SICCO ENS, Hoogleeraar in de Ontleedkunde en Phijsiologie, overleden, en daardoor eene vacature ontstaan, ter vervulling waarvan, door Heeren Curatoren, reeds weder eene voordragt moet zijn gedaan.

De Bouwkundige teekenscholen worden ijverig bezocht.

In het afgeloopen leerjaar, heeft het getal leerlingen, op die te *Leeuwarden* bedragen 106, dat is 7 meer dan in het leerjaar van 1840 op 1841, zijnde er onderwezen in het Bouwkundig teekenen 56, in het handteekenen 49 en in beide vakken te gelijk 1.

De groote zilveren medaille, gegeven wordende voor het ontwerpen van eigen plans voor gebouwen, en de kleine zilveren medaille, wegens het vervaardigen van bouwkundige teekeningen naar voorbeelden, zijn beide naar verdiensten kunnen worden toegewezen.

Op de school te *Harlingen* bedroeg het getal leerlingen in het jongst verloopen leerjaar 26, dat is 10 meer, dan in het voorgaande, waarvan er door één werd gedongen om de kleine zilveren medaille.

In het personeel der Plaatselijke besturen is wederom eenige verandering voorgevallen.

De Heer C. WESTENBERG, op deszelfs verzoek, van Zijne Majesteit een eervol ontslag bekomen hebbende als Grietman van *Ferwerderadeel*, is, in die hoedanigheid, vervangen door den Heer J. ALBARDA, destijds Secretaris derzelfde Grietenij; terwijl tot Secretaris van *Ferwerderadeel* is benoemd de Heer J. H. HEIJMANS, tot hiertoe in dezelfde betrekking werkzaam op *Ameland*.

Het heeft Zijne Majesteit behaagd tot Grietmannen te benoemen, van de Grietenij *Ooststellingwerf* Jr. G. W. F. LIJCKLAMA À NIJEHOLT en van de Grietenij *Idaarderadeel* de Heer Mr. E. DE WENDT BARON VAN SIJTZAMA.

Aan den Heer M. P. D. BARON VAN HARINXMA THOE SLOOTEN is op deszelfs verzoek een eervol ontslag als Grietman van *Smallingerland* verleend, en in diens plaats, door Zijne Majesteit, voor die betrekking aangesteld de Heer M. MANGER CATS, tot dusver Secretaris van de Grietenij *Ængwirden*.

Zijne Majesteit heeft voorts benoemd, tot Secretaris der Grietenij *Tietjerksteradeel*, de Heer A. ALMA, in plaats van den Heer G. WILHELMIJ overleden, en tot Secretaris der stad *Stavoren* de Heer R. ATTAMA, in plaats van den Heer H. T. DE JONG, op deszelfs verzoek als zoodanig eervol ontslagen.

In de onderscheidene vacatures, onder de Assessoren bij de Grietenij besturen, zoo door gewone aftreding als door ontslag of overlijden ontstaan, is door mij, telkens, naar de bepalingen van het Reglement, voorzien.

De nieuwe straatweg van *Leeuwarden* naar *Harlingen* zal, in den loop van dit jaar, geheel voltooid worden. Dezelve is reeds tot de stad *Franeker* voor het gebruik kunnen worden opengesteld. Die tusschen *Leeuwarden* en *Sneek* wordt mede bevloerd, om, tegen het najaar, gereed te zijn. De beslissing

van Zijne Majesteit, op de nadere vertogen tot het bekomen eener beter-ting, van het gedeelte tusschen *Sneek* en de *Lemmer*, zal weldra kunnen worden te gemoet gezien. Ik vlei mij dat de aardebaan van dat gedeelte, nog tegen den herfst dezes jaars, zal kunnen worden aanbesteed.

De voorstellen, tot het nemen van voorziening tot behoud van het Eiland *Ameland*, in het vorige jaar, door UEd. Groot Achtb., bij den Koning gebragt, hebben bereids, op Zijner Majesteits bevel, het onderwerp van een naauwkeurig onderzoek en ernstige overweging uitgemaakt.

Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandsche Zaken heeft mij de eer aangedaan, deswege, mijne nadere consideratien te vragen, in verband tot de aanmerkingen, welke, van de zijde der Hoofd-administratie van den Waterstaat, op de beschouwingen, en voorstellen van UEd. Groot Achtb. waren gemaakt.

Ik heb, met al de belangstelling en zorg, welke dit hoogst aangelegen onderwerp vordert, die consideratien gesuppediteerd en de gemaakte aanmerkingen wederlegd, waarop ik, tot mijn bij zonder genoegen, het berigt ontvangen heb dat het Gouvernement genegen is, aan de voorstellen, door UEd. Groot Achtb., met betrekking tot het eiland *Ameland* gedaan, gevolg te geven, en nog slechts verlangt te worden geïnformeerd tot welke som de Provincie genegen zoude zijn, in de kosten van dat werk, te deelen; een punt waarop ik UEd. Groot Achtb. zal voorstellen, zich, ter gelegenheid Uwe tegenwoordige bijeenkomst, te verklaren.

De questie, nopens het vinden der kosten van bouwing van een locaal voor de Arrondissements Regtbank te *Leeuwarden*, eindelijk voor geregeld kunnende worden gehouden, zal alsnu wederom de hand kunnen worden geslagen aan het plan, ter oprigting van een locaal voor het Provinciaal Hof, en door Heeren Gedeputeerde Staten eerlang eene voordragt, nopens dit onderwerp aan UEd. Groot Achtb. worden gedaan.

Blijkens de lijsten, daarvan ter UEd. Groot Achtb. beschikking gesteld, zullen belangrijke onderwerpen, Uwe overweging vorderen.

UEd. Groot Achtb. zullen ras ontwaren dat, wanneer ook de Provincie over belangrijke fondsen had te disponeren, het thans niet moeijelijk zoude zijn, daaraan eene nuttige, harer waardige, bestemming te geven.

Eenige meerdere ruimte zoude inderdaad wenschelijk zijn geweest, ook omdat er nog Provinciale werken zijn, welker herstelling, hoewel noodzakelijk, voor het tegenwoordige, uit eene, wegens de beperktheid der middelen, gebodene œconomie, heeft moeten worden verschoven.

Tot de werkzaamheden van UEd. Groot Achb. in de tegenwoordige Vergadering, zal, onder anderen, ook behooren de vervulling van eene vacature, door gewone, en eene door buitengewone aftreding in de Leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, van wege deze Provincie, met October dezes jaars te ontstaan.

Het gewoon aftredend lid, de Heer C. Binkes, heeft bij eene missive welke aan UEd. Groot Achtb. zal worden medegedeeld, deszelfs verlangen te kennen gegeven, bij eene nieuwe verkiezing, niet weder in aanmerking te mogen komen. De *buitengewone* vacature wordt veroorzaakt door het eervol ontslag, hetwelk tegen de maand October dezes jaars, aan den Heer S. van Welderen Baron Rengers, op deszelfs verzoek, door Zijne Majesteit is toegestaan.

Mogen de nieuwe door UEd. Groot Achtb. te doene keuzen, voor deze wigtige betrekking; mogen alle Uwe werkzaamheden, in de tegenwoordige Vergadering, met wijze beradenheid worden volbragt, en in hare gevolgen vruchten dragen, ten duurzamen zegen voor de ingezetenen van dit Gewest, en alzoo medewerken tot het geluk van Koning en Vaderland!

Leeuwarden, *De Staatsraad, Gouverneur van Friesland,*

den 5 Julij 1842. M. P. D. van SIJTZAMA.

(Ter Leeuwarder Courantdrukkerij)